

Baigiamoji ataskaita (*Galutinis projektas*)

Dvynių projektas

LT/2005/IB/JH/01

“Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje”

Turinys

Turinys-----	2
Santrupų sąrašas-----	3
Identifikaciniai duomenys -----	4
Kontaktinė informacija -----	4
Projekto įgyvendinimo apžvalga -----	5
Įvadas -----	7
Dvynių projekto veikų santrauka -----	9
Projekto valdymas -----	9
A elementas – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje -----	9
A1.1 – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo spragų analizė -----	10
A1.2 – Pasiūlymai, siekiant užtikrinti apgaulės būdu gauto turto nuosavybės teisių apribojimą ir jo grąžinimą-----	16
A1.3 – Pasiūlymai, siekiant patobulinti sukčiavimą reguliuojančius teisės aktus ir mechanizmus -----	18
A1.4 – Strateginis sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimo Lietuvoje planas (sujungta su C1.2 – žr. 35 psl.)-----	25
B elementas – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje -----	26
B1.1 – Mokymų poreikio analizė, siekiant nustatyti išsamią prokurorų mokymo programą, mokymų medžiagos parengimas -----	26
B1.2 – Prokuratūrų instruktorių apmokymas -----	26
B1.3 – Stažuotės Jungtinėje Karalystėje siekiant susipažinti su baudžiamojo persekiojimo “naudinga patirtimi” kovos su sukčiavimu srityje -----	27
B1.4 – Prokurorų mokymai pagal tam tikrą mokymų programą -----	28
C elementas – Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo srityje. -----	29
C1.1 –Tarpinstitucinio bendradarbiavimo spragų analizė. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo organizacinė schema. -----	29
Papildoma veika – Surengtas papildomas pažintinis vizitas į Dubliną ir Belfastą -----	34
C1.2 – Sukurti patikimą kontrolės sistemą, užtikrinančią glaudesnę tarpinstitucinį bendradarbiavimą (kartu su A1.4, 25 psl.) -----	35
Bendros pastabos ir išvados -----	36
Trumpalaikės rekomendacijos -----	39
Tarpinės rekomendacijos -----	39
Ilgalaikės rekomendacijos -----	40
Kitos pastabos -----	40

Santrumpų sąrašas

Šioje ataskaitoje naudojamos santrumpos:

Santrumpa	Aprašymas
GP	Generalinė prokuratūra
NG	Šalis-naudos gavėja
SŠ	Susitariančioji Šalis
EŠ	Europos Sąjunga
EŽTK	Europos žmogaus teisių konvencija
CPVA	Centrinė projektų valdymo agentūra
VNP(s)	Valstybė narė-partnerė (-ės)
NI-CO	Šiaurės Airijos viešojo sektoriaus įmonės (ribotos atsakomybės bendrovė)
NDP	Nuolatinis Dvynių projekto patarėjas
NDP-P	Nuolatinio Dvynių projekto patarėjo padėjėjas
PPK	Projekto priežiūros komitetas
SKE	Specialusis komandiruotasis ekspertas
FNTT	Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba
STT	Specialiųjų tyrimų tarnyba
MKT	Muitinės kriminalinė tarnyba
IT	Ikiteisminis tyrimas
PĮO	Pranešimas apie įtartinas operacijas
ENTS	Ekonominių nusikaltimų tyrimo skyrius

Identifikaciniai duomenys

Valstybė narė (vadovaujanti):	Jungtinė Karalystė
VS institucija, atsakinga už projekto įgyvendinimą:	Šiaurės Airijos viešojo sektoriaus įmonės (NI-CO) - Mandatinė organizacija
Šalis-naudos gavėja:	Lietuva
Sektorius:	Teisingumas ir vidaus reikalai
Dvynių projekto numeris:	LT/2005/IB/JH/01

Pasirašė projekto vadovai:

Parašas ir data:

Gerry Sillery, Jungtinė Karalystė

Parašas ir data:

Vytautas Barkauskas, Lietuva

Kontaktinė informacija:

NI-CO,
25 – 27 Franklin Street,
Belfast,
BT2 8DS, U.K.
Tel: +442891466507
Mob. +447962080910
El. paštas: vil06@btinternet.com
(George Clydesdale)

NI-CO,
25 – 27 Franklin Street,
Belfast,
BT2 8DS, U.K.
Tel: + 44 28 90347750
Faksas: + 44 28 90249730
El. paštas: Gsillery@aol.com

CPVA,
J. Tumo-Vaižganto g. 8A/2,
2600 Vilnius,
Lietuva
El. paštas: Gintaras Makstutis
(g.makstutis@cpma.lt)

Projekto įgyvendinimo apžvalga

Projekto tikslas: "**Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje**"

Projekto įgyvendinimą koordinuoja Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra (GP), kuri, kaip valstybės institucija, užtikrina įstatymų laikymąsi bei padeda teismams vykdyti teisingumą.

2003 m. kovą Seimas (Parlamentas), siekdamas sustiprinti prokurorų nepriklausomumą, priėmė atitinkamą Konstitucijos pataisą. 2003 m. balandį atitinkamai pakeistas ir Prokuratūros įstatymas, išaiškinant prokuroro statusą ir funkcijas; šiuo metu prokuroras vadovauja ikiteisminiam tyrimui ir prižiūri tyrėjų (policijos ir kitų specializuotų ikiteisminio tyrimo institucijų) darbą. Prokuroras taip pat yra atsakingas už valstybinio kaltinimo palaikymą baudžiamosiose bylose.

Pagrindinės projekte dalyvavusios institucijos: prokuratūra, policija, Muitinės kriminalinė tarnyba, Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba ir Specialiųjų tyrimų tarnyba.

Projektą sudarė 3 elementai;

1. **A elementas:** - Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje
2. **B elementas:** - Specializuotų mokymų organizavimas su sukčiavimo bylomis dirbantiems prokurorams
3. **C elementas:** -Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo srityje.

Įgyvendinant projektą, numatyta **11 veikų**, susidedančių iš **16** veiklos rūšių

1	A 1.1.	Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo spragų analizė
2	A 1.2.	Pasiūlymai, siekiant užtikrinti apgaulės būdu gauto turto nuosavybės teisių apribojimą ir jo grąžinimą

3	A 1.3.	Pasiūlymai, siekiant patobulinti sukčiavimą reguliuojančius teisės aktus ir mechanizmus
4	A 1.4.	Strateginis sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimo Lietuvoje planas
5	B 1.1.	Mokymų poreikio analizė, siekiant nustatyti išsamią prokurorų mokymo programą
6	B 1.2.	Prokuratūrų instruktorių apmokymas
7	B 1.3.	Stažuotė Jungtinėje Karalystėje (Londone ir Belfaste) siekiant susipažinti su baudžiamojo persekiojimo "naudinga patirtimi" kovos su sukčiavimu srityje
8	B 1.4.	Prokurorų mokymai pagal tam tikrą mokymų programą
9	C 1.1.	Tarpinstitucinio bendradarbiavimo spragų analizė.
10	C 1.2.	Sukurti patikimą kontrolės sistemą, užtikrinančią glaudesnę tarpinstitucinį bendradarbiavimą.
11	C elementas (papildomai)	Surengtas papildomas pažintinis vizitas į Dubliną ir Belfastą.

(Kursai/seminarai/pažintiniai vizitai) buvo užbaigti projekto metu. Įgyvendinant šį projektą, ypač "Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimo sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo srityje" dalį (C elementas), paaiškėjo, jog reikalingas papildomas pažintinis vizitas, kuris ir buvo surengtas (11 veika, žr. aukščiau).

Numatytos veikos buvo naudingos iš viso **164** minėtų institucijų **atstovams**.

Iš administracijos pusės pritarimui buvo pateikta **11 papildomų aiškinamųjų raštų (side letters)**.

Už suteiktą pagalbą reiškiamo padėką šioms institucijoms:

- Šiaurės Airijos prokuratūros tarnybai (JK)
- Šiaurės Airijos teismų tarnybai (JK)
- Sunkių sukčiavimų tarnybai (JK)
- Karališkajai prokuratūros tarnybai (JK)
- Šiaurės Airijos policijos tarnybai (JK)
- Turto išieškojimo agentūrai (JK)
- Sunkių ir organizuotų nusikaltimų tyrimo agentūrai (JK)

- An Garda Síochána, Sukčiavimo tyrimų biurui (Airija)
- An Garda Síochána, Nusikalstamu būdu gauto turto išieškojimo biurui (Airija)

Įvadas

Projekto pradžia – 2006 m. lapkričio 13 d., o pabaiga – 2007 m. lapkričio 30 d., kai įvyko paskutinis Projekto Priežiūros komiteto (PPK) posėdis, kurio metu baigiamoji ataskaita pateikta PPK pritarimui (įteikta).

Projekto tikslas: **“Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje”**

Lietuvos Respublikos prokuratūra kaip visus prokurorus atstovaujanti institucija yra valstybės institucija, padedanti užtikrinti įstatymų laikymąsi bei prisidedanti prie teismų vykdomo teisingumo.

2003 m. kovą Seimas (Parlamentas), siekdamas sustiprinti prokurorų nepriklausomumą, priėmė atitinkamą Konstitucijos pataisą. 2003 m. balandį atitinkamai pakeistas ir Prokuratūros įstatymas, išaiškinant prokuroro statusą ir funkcijas; šiuo metu prokuroras vadovauja ikiteisminiam tyrimui ir prižiūri tyrėjų (policijos ir kitų specializuotų ikiteisminio tyrimo institucijų) darbą. Prokuroras taip pat yra atsakingas už valstybinio kaltinimo palaikymą baudžiamosiose bylose.

Su ekonominiiais nusikaltimais susijusios baudžiamosios bylos (ypač sukčiavimas dėl PVM ir kontrabanda) daro didelę žalą Lietuvos finansų sistemai. Pavyzdžiui, 2003 m. buvo 404 tebevykstantys tyrimai dėl kontrabandos, o 2004 m. pradėti dar 134 tyrimai. Kalbant apie sukčiavimą dėl PVM, nuo 2004 metų atliekami 143 nauji tyrimai.

Taigi kova su sukčiavimu pripažįstama vienu iš prokuratūros veiklos prioritetų.

Atsižvelgiant į plačius prokuroro įgaliojimus, pagrindinė jo funkcija – efektyvus sukčiavimo tyrimų, kuriuos atlieka eilė skirtingų ikiteisminio tyrimo institucijų (pvz. Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos (FNTT), policija, Muitinės kriminalinė tarnyba ir Specialiųjų tyrimų tarnyba), organizavimas ir kontrolė.

Turint omenyje didelį skaičių institucijų, veikiančių ikiteisminio proceso institucinėje sistemoje, bendradarbiavimo ir koordinavimo klausimai tampa išties svarbūs. Apie tai užsimenama ir išsamiaje monitoringo pranešime apie Lietuvos pasirengimą narystei (2003), kuris pabrėžia, jog reikia nuolat rūpintis sklandžiu policijos, baudžiamojo persekiojimo ir teisminių institucijų bendradarbiavimu ir jų veiklos koordinavimu.

Pažymėtina, kad atsirado naujos sukčiavimo formos, susijusios su ES finansine parama. Nuo 2004 metų atliekama 13 tyrimų dėl sukčiavimo, susijusio su ES

finansiniais interesais (PHARE, SAPARD programomis).

Atsižvelgiant į tai, kad ES Lietuvai teikia finansinę paramą pagal pasirengimo narystei priemones (PHARE, ISPA, SAPARD) ir pastebimai išaugo finansavimas iš ES struktūrinių fondų, Prokuratūrai reikia pasirūpinti reikiamomis administracinėmis struktūromis bei atitinkamais gebėjimais, siekiant efektyviai kovoti su galimais sukčiavimais, nukreiptais prieš ES finansinius interesus.

Taigi Prokuratūra ateinančiais metais susidurs su eile naujų problemų, kurioms išspręsti reikalinga ES patirtis, pavyzdžiui:

- reikalinga parama vertinant ir tobulinant esamą teisinę sistemą sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo srityje;
- reikalinga parama įgyvendinant su sukčiavimo bylomis dirbančių prokurorų specializacijos sistemą;
- reikalinga parama vertinant ir tobulinant visų susijusių institucijų tarpusavio bendradarbiavimą.

Taigi parama Dvynių susitarimo forma būtų itin vertinga. Dvynių projekto įgyvendinimas leistų susipažinti su ES valstybių narių patirtimi sukčiavimo tendencijų srityje, išsiaiškinti bendras problemas ir pasikeisti naudinga kovos su sukčiavimu patirtimi.

Kalbant apie su sukčiavimo bylomis dirbančių prokurorų specializacijos sistemos sukūrimą, šioje srityje GP jau yra atlikusi tam tikrus parengiamuosius darbus. 2003 m. gegužės 28 d. Generalinis prokuroras paskyrė konkrečius prokurorus (šiuo metu jų yra 24) atsakingais už nusikalstamų veikų, susijusių su ES finansiniais interesais, baudžiamąjį persekiojimą ir bendradarbiavimą su kompetentingomis institucijomis. Tai reiškia, kad prokurorams, kurie specializuojasi ekonominių nusikaltimų baudžiamojo persekiojimo srityje, šalia jų dabartinių pareigų buvo suteikti nauji įgaliojimai, leidžiantys jiems vykdyti baudžiamuosius persekiojimus, susijusius su ES finansinių interesų apsauga.

Šie specializuoti prokurorai turėtų užtikrinti glaudų bendradarbiavimą su Lietuvos AFCOS (Anti Fraud Co-ordinating Structure – Kovos su sukčiavimu koordinavimo struktūra).

Vis dėlto šie specializuoti prokurorai neturi pakankamai žinių ir patirties vykdant naujų sukčiavimo formų, susijusių su ES finansiniais interesais, baudžiamąjį persekiojimą. Taigi labai svarbu sustiprinti jų profesinius gebėjimus sukuriant ir įgyvendinant specializuotas mokymų programas ir supažindinant juos su geriausia ES patirtimi šioje srityje.

Siūlomas projektas yra aktualus ir tinkamai prisidės prie tolesnio prokuratūros kovos su sukčiavimu stiprinimo. Greitas ir tinkamas šio projekto įgyvendinimas padės užtikrinti tinkamą Bendrijų finansinių interesų apsaugą baudžiamojo proceso priemonėmis. Be pereinamojo laikotarpio priemonių paramos šį tikslą būtų galima įgyvendinti gerokai vėliau.

Projekto rengimo metu nebuvo konsultuojamasi su visuomenės atstovais, kadangi projektas yra susijęs su baudžiamosios justicijos sistemos įgyvendinimu.

Dvynių projekto veikų santrauka

Siekiant apibendrinti projekto veikas minėtu laikotarpiu, siūloma atskirai aptarti kiekvieną elementą. Mano manymu, nereikalinga apibendrinti su mokymų poreikio analize susijusių veikų, kadangi jos buvo plačiai aptartos ketvirčio ataskaitose. Taigi prie kiekvienos elemento dalies bus pateikta jos **santrauka** ir **pastabos**.

Projekto valdymas

Santrauka:

Šis elementas numato bendrą projekto administravimą, įskaitant finansų valdymo klausimus, bendrą techninį vadovavimą bei projekto įgyvendinimą ir jo koordinavimą Generalinėje prokuratūroje (Vilniuje). Siekiant prisidėti prie projekto valdymo bei atskirų jo elementų įgyvendinimo, sudarytas Projekto Priežiūros Komitetas (PPK).

Pastaba:

JK ir Lietuvos projekto vadovai pateikė keturias ketvirčio ataskaitas ir baigiamąją ataskaitą. Projekto metu surengti penki PPK posėdžiai, įskaitant vieną tarpinį pasitarimą. Projekto metu, glaudžiai bendradarbiaujant su projekto kolegomis iš CPVA, buvo sprendžiami projekto valdymo ir finansinės paramos klausimai.

A elementas – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje

Dalis	Veikos	Ekspertai	Dalyviai	Dienos
A1.1 – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo spragų analizė	2	2	20 + 25	20 (2x10)
A1.2 – Pasiūlymai, siekiant užtikrinti apgaulės būdu gauto turto nuosavybės teisių apribojimą ir jo grąžinimą	2	1	20 + 11	10 (2x5)
A1.3 – Pasiūlymai, siekiant patobulinti sukčiavimą reguliuojančius teisės aktus ir	1	3	20	15 (3x5)

mechanizmus				
A1.4 – Strateginis sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimo Lietuvoje planas	1	4	30	20 (4x5)

A1.1 – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo spragų analizė

Santrauka:

Ši veika buvo įgyvendinta surengus du atskirus (pagal A1.1-1 ir A1.1-2) dviejų JK ekspertų vizitus į Lietuvą. Vizitų metu ekspertai atliko analizę, kartu išnagrinėdami ir ES "naudingą patirtį" sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo srityje. Kiekvienam vizitui buvo sudarytos išsamios programos, kurios pridedamos šios ataskaitos Priede A.

Atstovai iš:

- Lietuvos prokuratūros,
- Policijos,
- Muitinės kriminalinės tarnybos,
- Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos,
- Valstybinės mokesčių inspekcijos
- Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento vyr. prokuroras
- Kriminalinės policijos biuro Vyriausiosios valdybos viršininkas
- Statistikos skyriaus darbuotojai
- Ekonominių nusikaltimų tyrimo skyrių Vilniuje viršininkai
- Vilniaus miesto 3-ojo apylinkės teismo pirmininkas ir teisėjai.

Jie visi kartu su projekto grupe pasidalino savo patirtimi jų veiklos srityje, kas pastebimai prisidėjo prie ekspertų atliktos analizės.

Pastabos:

Ekspertai parengė išsamias ataskaitas, kurios pridedamos šios ataskaitos Priede B. Tačiau, apibendrinant specialiųjų komandiruočių ekspertų išvadas, reikėtų pažymėti:

Pirminės rekomendacijos

1. Reikalinga sukurti bendrą Nacionalinės kovos su sukčiavimu strategijos planą, kuriame būtų numatytas visų susijusių subjektų dalyvavimas.

2. Šioje strategijoje turi būti numatytas taktinis požiūris į kovą su sukčiavimu.
3. Sukčiavimas ir pinigų plovimas glaudžiai tarpusavyje susiję ir jie abu neturėtų būti nagrinėjami atskirai. Nacionalinė kovos su pinigų plovimu strategija taip pat praverstų, kadangi ji galėtų būti įtraukta į Kovos su sukčiavimu strategiją.
4. Būtina nustatyti, kurios Lietuvos Baudžiamajame kodekse numatytos nusikalstamos veikos taikytinos sukčiavimui ir kurias iš jų turi tirti konkrečios tyrimo institucijos.
5. Ypač reikėtų detaliau išanalizuoti šių pasiūlymų įgyvendinimo galimybę:
 - 5.1. Nusikalstamas susitarimas (konspiracija) (kaip atskiras nusikaltimas),
 - 5.2. Bylų išsprendimas ankstyvoje stadijoje, kaltinamajam pripažinus kaltę.
6. Bylų nutraukimas kaltinamajam ir pareiškėjui neoficialiai susitarus;
7. Prokurorai su savo valdymo ir sprendimų priėmimo funkcijomis turi užimti svarbiausią vaidmenį visame procese.
8. Tačiau, kadangi sukčiavimo ir pinigų plovimo klausimai negali ir neturėtų būti atskirti, manome, kad FNTT turėtų tapti vadovaujančia ikiteisminio tyrimo institucija ir naudingos patirties kaupimo centru visais klausimais dėl pinigų plovimo, susijusiais su visomis kitomis ikiteisminio tyrimo institucijomis.
9. Nepaisant to, kad jie dirba kartu su prokurorais, aš manau, kad jie turėtų privalėti keistis operatyvine informacija ir naudinga patirtimi bei, esant reikalui, rengti atitinkamus mokymus.
10. Turėtų būti sukurta tvirta sukčiavimo nusikaltimų identifikavimo ir registravimo sistema. Šiame procese dalyvaujančios institucijos turėtų užtikrinti, kad būtų sukurtos atitinkamos struktūros, leidžiančios joms nustatyti jų atliekamą darbą ir tai, ar tas darbas yra ekonomiškai naudingas ir priklauso jų kompetencijai.
11. Turėtų būti sukurtas mechanizmas, kuris padėtų ne tokias reikšmingas bylas „pašalinti“ iš sistemos ankstyvoje stadijoje, be poreikio atlikti išsamų ir ilgai trunkantį tyrimą, neduodantį jokių patenkinamų rezultatų. Tokios bylos paprastai „užkemša“ sistemą ir vertingi ištekliai eikvojami veltui.
12. Turėtų būti keičiamasi operatyvine informacija, gauta iš pranešimų

apie įtartiną operaciją (PĮO), o tyrimus turėtų inicijuoti atitinkama ikiteisminio tyrimo institucija.

- 13. Egzistuoja tam tikros problemos, susijusios su menkai vertinamomis policininkų pareigomis bei jų atlyginimu.*
- 14. Labai svarbu, jog prokuroras užtikrintų, kad kiekvienoje byloje būtų tinkamai atsižvelgiama į nuosavybės teisių į turtą apribojimą ir konfiskavimą, o finansinis tyrimas įtariamųjų atžvilgiu taptų svarbiausia bet kokio tyrimo dalimi.*
- 15. Mes nesame tikri, ar reikalingas dviejų pakopų tyrimo procesas (operatyvinis ir ikiteisminis tyrimai). Šį klausimą dar reikėtų patikslinti.*

Pasibaigus antrajam ir paskutiniam vizitui Lietuvoje ekspertai parengė tolimesnę išsamią ataskaitą, kuri taip pat pateikiama šios ataskaitos Priede B. Manychiau, jog reikėtų pabrėžti ekspertų rekomendacijas, kuriose iš esmės plačiau aptariami aukščiau minėti klausimai:

Bendros rekomendacijos

- 16. Lietuvoje nėra jokios suderintos Nacionalinės kovos su sukčiavimu strategijos. Dabartinė sukčiavimų tyrimo sistema, galima sakyti, "sudėliota iš gabalėlių"; šių nusikaltimų tyrimo procese dalyvauja įvairios institucijos. Atrodo, kad nėra jokių konkrečių "bylų perėmimo tyrimui kriterijų", kurių pagalba būtų galima nustatyti konkrečias kompetencijos sritis, priskirtinas kiekvienai susijusiai institucijai.*
- 17. Siekiant šį procesą palengvinti, reikėtų išsiaiškinti sukčiavimui taikytinus Baudžiamojo kodekso straipsnius ir nustatyti, dėl kurio straipsnio tyrimą turėtų atlikti viena ar kelios specializuotos tyrimo institucijos.*
- 18. Sukurti Nacionalinę kovos su sukčiavimu strategiją.*
- 19. Konkrečiai nustatyti, ko tikimasi iš kiekvienos institucijos ir kokias nusikalstamas veikas tos institucijos turėtų tirti.*
- 20. Suprantama, kad pagal Lietuvos Baudžiamąjį Kodeksą dėl visų pranešimų apie sukčiavimo atvejus turi būti atliekamas ikiteisminis tyrimas. Dėl to negalima ankstyvoje stadijoje „atsijoti“ tų bylų, kuriose nėra nusikalstamos veikos požymių ar kurios yra iš esmės susijusios su civiliniais santykiais. Be to, yra nemažai mažareikšmių nusikaltimų, kurie nepriklauso institucijų, kurios šiuo metu tokius nusikaltimus tiria, kompetencijai. Tokius nusikaltimus reikėtų pašalinti iš sistemos. Toks darbo organizavimas, kai sunkius ir sudėtingus*

sukčiavimus tiriantys pareigūnai turi tuo pat metu tirti ir mažareikšmes veikas bei vykdyti administracines funkcijas, nėra efektyvus. Siekiant patobulinti dabartinę sistemą, reikia peržiūrėti ir supaprastinti visą bylų perėmimo tyrimui procesą.

- 21. Sukurti atitinkamą mechanizmą, kuris leistų pirminėje pareiškimo padavimo stadijoje nuspręsti, ar tyrimas reikalingas ir ar jį reikėtų pradėti. Toks mechanizmas būtų labai reikšmingas, jei būtų nuspręsta „atsikratyti“ mažareikšmių nusikaltimų ar veikų, susijusių su civiliniais santykiais.*
- 22. Nusikaltėlio padarytos žalos dydis, kuriam esant pradedamas ikiteisminis tyrimas, turėtų būti gerokai padidintas nuo 130 litų iki kur kas realesnės sumos.*
- 23. Pastaraisiais metais tarptautinės bendruomenės siekia koordinuoti bendrus veiksmus ir kartu kovoti su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, itin didelį dėmesį skiriant pinigų plovimo klausimams. Pinigų plovimas pripažįstamas tarptautiniu nusikaltimu, todėl į kovą su nusikaltimais, susijusiais su turto įsigijimu, bei pinigų plovimo nusikaltimais buvo įtraukti finansiniai tyrimai.*
- 24. Kaip matyti, Lietuvoje kova su pinigų plovimu dar labai ankstyvoje kūrimosi stadijoje. Baudžiamajame kodekse numatytas pinigų plovimo nusikaltimas ir sukurta pranešimų apie įtartinas operacijas (PĮO) sistema.*
- 25. Reikėtų pripažinti, kad pinigų plovimo nusikaltimai ir finansinis tyrimas yra sudėtinė tyrimo proceso dalis kovojant su sukčiavimu ir ekonominiu nusikalstamumu visuose nusikalstamumo lygmenyse.*
- 26. Nors tai nepriklauso šio projekto sričiai, reikėtų pabrėžti pastebimai mažą Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai pateikiamų PĮO skaičių (šį klausimą reikėtų spręsti nedelsiant). Be to, atrodo, kad šiuo metu nėra jokio teisėsaugos institucijų automatinio keitimosi PĮO duomenimis mechanizmo, nors teisinių kliūčių tam lyg ir nėra.*
- 27. Pranešimų apie įtartinas operacijas pateikimą reikėtų persvarstyti ir sukurti visų susijusių institucijų keitimosi šiais duomenimis sistemą.*
- 28. PĮO mechanizmas, pinigų plovimas ir finansinis tyrimas – naujos sąvokos, kurios dar nėra pilnai suprantamos. Būtina užtikrinti, kad visi šie trys dalykai būtų įtraukti į visų su nuosavybės įsigijimu susijusių nusikaltimų tyrimus. Visos ikiteisminio tyrimo institucijos turi pritarti būtinybei peržiūrėti veiklos praktiką šioje srityje bei įtraukti pinigų plovimo nusikaltimus ir finansinį tyrimą į visų su nuosavybės įsigijimu susijusių nusikaltimų tyrimo procesą.*

29. *Visos ikiteisminio tyrimo institucijos turi nurodyti, kaip į savo atliekamus tyrimus galėtų integruoti finansinį tyrimą ir pinigų plovimo nusikaltimus.*
30. *Siekiant pagerinti kovos su sukčiavimu efektyvumą, pažymėtina, jog būtina sukurti nacionalines rekomendacijas; jų dėka visos su ekonominių nusikaltimų tyrimu susijusios institucijos suvoktų pinigų plovimo nusikaltimų ir finansinių tyrimų integravimo į sukčiavimo tyrimus praktinį aspektą.*
31. *Teismai ir prokurorai užims svarbiausią vietą užtikrinant šių rekomendacijų laikymąsi bei ikiteisminio tyrimo institucijoms suteikiant reikiamus pagrindus, kad šios žinotų apie visas galimas kovos su sukčiavimu priemones (Nuosavybės teisių apribojimas/Konfiskavimas).*
32. *Organizuoti atitinkamus visų su šiuo procesu susijusių institucijų mokymus.*
33. *Visą šį procesą galima dar labiau sustiprinti pasinaudojant Informacijos ir ryšių departamento turimais statistiniais duomenimis, siekiant išsiaiškinti stipriąsias ir silpnąsias vietas bei suformuoti pagrindą tolimesnei plėtrai.*
34. *Viena iš pagrindinių probleminių sričių, kurią šioje ataskaitoje reikėtų detaliau išnagrinėti, - nepakankamas Policijos generalinio komisaro dėmesys ekonominių nusikaltimų tyrimui ir atskleidimui.*
35. *Policijos Ekonominių nusikaltimų tyrimo padaliniai yra menkai finansuojami ir neturi pakankamai išteklių. Operatyviniai darbuotojai vykdo įvairiausias su sukčiavimų tyrimais nesusijusias funkcijas, o tai atsiliepia bendram jų darbo efektyvumui. Daugelis jų vykdomų funkcijų, kurios nesusijusios su sukčiavimų tyrimais, yra iš esmės administracinio pobūdžio ir nėra ekonomiškai naudingos. Jie nėra atitinkamai apmokomi ir jiems sunku gauti įrodymus tai atvejais, kai reikalinga specialistų parama. Terminų vilkinimas jau tapo norma.*
36. *Turint omenyje jų menkus atlyginimus ir netinkamas darbo sąlygas (bent jau Vilniuje), policijos pareigūnams aiškiai trūksta motyvacijos ir susidaro įspūdis, kad jų statusas neprilygsta kitų institucijų statusui, o vadovybė jų taip pat nelaiko specializuota institucija.*
37. *Atsižvelgiant į jiems tenkantį darbo krūvį, nėra jokios sistemos ar dėmesio jų veiklai. Jie negali pasisakyti, kokias bylas jie gali perimti tyrimui; daugelis tų bylų yra visiškai nesusijusios su ekonominiais nusikaltimais.*
38. *Jeigu tikrai yra noras ir ketinimas nacionaliniu mastu kovoti su*

ekonominiais nusikaltimais, būtina pripažinti, kad tam reikalingos specializuotos policijos pajėgos.

39. *Reikėtų nustatyti Ekonominių nusikaltimų tyrimo padalinių struktūras bei veiklos pobūdį ir atlikti išsamią jų analizę (ne tik pagal atskirus Ekonominių nusikaltimų tyrimo padalinius, bet ir visos šalies mastu).*
40. *Šiuo metu ENTS viršininkai galėtų pareikšti, kad jie neturi laiko, mokymų galimybių ar noro apsvarstyti finansinių tyrimų, pinigų plovimo nusikaltimų ar PĮO plėtros įgyvendinimo galimybę, kadangi to neleidžia jų dabartinis statusas bei darbo krūvis.*
41. *Kitas esminis, tačiau kur kas labiau priimtinesnis būdas būtų peržiūrėti dabartinę sukčiavimo tyrimo sistemą policijoje, siekiant pagerinti jos veiklos efektyvumą ir našumą. Vienas iš galimų variantų – visus atskirus policijos padalinius (neatsižvelgiant į jų veiklos vietą) sujungti į penkis specializuotus Ekonominių nusikaltimų tyrimo skyrius, kurie veiktų penkiuose didžiausiuose Lietuvos miestuose.*
42. *Šie skyriai būtų atskaitingi Centriniam valdymo skyriui, kuris būtų atsakingas už šių regioninių skyrių veiklos organizavimą/kontrolę/analizę/operatyvinę veiklą/veiklos apžvalgas. Šis centrinis valdymo skyrius kaip vadovaujantis policijos ENTS organas glaudžiai bendradarbiautų su kitomis sukčiavimus tiriančiomis ikiteisminio tyrimo institucijomis, tokiu būdu užtikrinant veiklos politiką, praktiką ir procedūras, atitinkančias sukčiavimo tyrimų praktiką ir efektyviai įgyvendinančias Vyriausybės politiką.*
43. *Klausimą dėl operatyvinės veiklos padalinio įdiegimo Centrinio valdymo skyriaus sudėtyje reikėtų išsamiai apsvarstyti, atsižvelgiant į naudingą patirtį šioje srityje. Centriniam padalinyje galėtų veikti nedidelis operatyvinių darbuotojų skyrius, o, reikalui esant, būtų pasitelkiamos teritorinių padalinių pajėgos. Tai leistų Centriniam valdymo skyriui tirti nedaug, tačiau sudėtingesnių bylų, kurias šiuo metu tiria OCCB¹, tokiu būdu leidžiant OCCB koncentruotis į pagrindines jos funkcijas.*
44. *Penkių regioninių ENTS veiklos teritorijos sutaptų su atitinkamų apygardų prokuratūrų veiklos teritorijomis.*
45. *Buvo išreikšta kritika dėl operatyvinio tyrimo stadijos efektyvumo. Pareigūnas, kuriam pavedama atlikti konkretų operatyvinį tyrimą, yra už jį atsakingas tik iki ikiteisminio tyrimo pradžios, kuomet tyrimas pavedamas kitam pareigūnui, dirbančiam kartu su prokuroru. Pažymėta, kad toks veiklos organizavimas yra neefektyvus ir keistinas.*

¹ Neaiški santrumpa, g.b. Organizuoto nusikalstamumo tyrimo valdyba (Organised Crime C (???) Board) (Vert. past.)

46. *Kiti rūpestį keliantys dalykai buvo paminėti teisėjų, t.y. šio proceso metu naudojami metodai bei įrodymų gavimo teisėtumas. Buvo pasiūlyta operatyvinį tyrimą sujungti su ikiteisminiu tyrimu. Tokiu būdu būtų galima efektyviai kontroliuoti ir analizuoti tyrimus nuo pat pradžių, prokurorui į tyrimą įsitraukiant ankstyvoje jų stadijoje.*
47. *Manoma, kad tai paspartintų patį procesą, būtų išvengta veiklos dubliavimosi, o prokuroras galėtų anksti priimti sprendimą tais atvejais, kai jokių tolesnių veiksmų konkrečioje byloje nebenumatoma. Siekiant išsiaiškinti šio proceso efektyvumą, būtų galima analizuoti bylas ir daryti atitinkamus įrašus.*
48. *Rekomenduojama apsvarstyti operatyvinio tyrimo stadijos efektyvumą visam tyrimo procesui.*

A1.2 – Pasiūlymai, siekiant užtikrinti apgaulės būdu gauto turto nuosavybės teisių apribojimą ir jo grąžinimą

Santrauka:

Ši projekto veika buvo įgyvendinta per du atskirus (pagal A1.2-1 ir A1.2-2) vieno JK eksperto vizitus į Lietuvą. Ekspertas išanalizavo Lietuvos Respublikos teisės aktus, tuo pačiu įvertindamas nuosavybės teisių apribojimo mechanizmo efektyvumą ir palygindamas jį su naudinga patirtimi nusikalstamu būdu gauto turto apribojimo ir išieškojimo srityje. Kiekvienam vizitui buvo sudarytos išsamios programos, kurios pateikiamos šios ataskaitos Priede A.

Atstovai iš:

- Lietuvos prokuratūros,
- Policijos,
- Muitinės kriminalinės tarnybos,
- Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos,
- Valstybinės mokesčių inspekcijos
- Organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos tyrimo departamento vyr. prokuroras
- Kriminalinės policijos biuro Vyriausiosios valdybos viršininkas
- Statistikos skyriaus darbuotojai
- ENTS Vilniuje viršininkai
- Vilniaus miesto 3-ojo apylinkės teismo pirmininkas ir teisėjai

Jie visi kartu su ekspertu pasidalino savo patirtimi jų veiklos srityje, kas pastebimai prisidėjo prie eksperto atliktos analizės.

Pastabos:

Ekspertas parengė išsamias ataskaitas, kurios pridedamos šios ataskaitos Priede B. Tačiau, apibendrinant jo išvadas, reikėtų pažymėti:

Pastabos dėl A1.2(1)

49. *Gautos informacijos kiekis – milžiniškas, tiek turint omenyje pačią teisinę bazę, tiek su ja susijusią veiklos praktiką bei procedūras.*
50. *Visi susitikimai buvo tinkamai organizuoti, ir aš turėjau galimybę pasikalbėti su visų susijusių institucijų atstovais bei gauti visą man reikalingą informaciją.*
51. *Susitikimų dalyviai buvo nuoširdūs ir paslaugūs bei savo užimtose dienotvarkėse rado laiko šiems susitikimams.*
52. *Lietuvos Respublika yra sukūrusi tvirtą įstatyminę bazę, kuria konkrečiai siekiama atitikti tarptautinius standartus ir įgyvendinti jose nustatytus kriterijus.*
53. *Šio projekto pradžioje pateikti įstatymai visgi yra tik maža dalis visų įstatyminių priemonių, prieinamų tiek prokurorams, tiek tyrėjams. Daugelis kitų teisės normų tiesiogiai įtakoja 72 (Konfiskavimas) ir 151 (Laikinas nuosavybės teisių apribojimas) straipsnių – turto išieškojimo mechanizmo pagrindų - taikymą. Nors man tie kiti straipsniai buvo paašškinti žodžiu, paprašiau juos išversti į anglų kalbą, kad galėčiau susidaryti „pilną vaizdą“.*
54. *Teisės normų taikymo praktinis aspektas vis dar neaiškus; tai kelia tam tikrą sumaištį tarp pačių prokurorų bei tyrėjų. Detaliau analizuojant šį klausimą, reikėtų susipažinti ir su teismų požiūriu.*
55. *Man nepavyko rasti jokių Turto išieškojimo strategijos požymių ar kokių nors aiškių gairių ar procedūrų dėl turto konfiskavimo proceso pradėjimo ar pirminio turto nustatymo siekiant įgyvendinti laikiną nuosavybės teisių apribojimą reglamentuojančias teisės normas.*
56. *Nei viena iš turto konfiskavimo procese dalyvaujančių institucijų neturėjo turto išieškojimo tikslų (nacionaliniu ar vietos mastu); nebuvo jokių statistinių duomenų apie turto išieškojimo efektyvumą.*

Pastabos dėl A1.2(2)

58. *Visa pirmojo vizito metu pageidauta medžiaga buvo išversta, pateikta analizei ir buvo tikrai naudinga.*
59. *Specialiajam komandiruotajam ekspertui buvo suteikta galimybė*

išanalizuoti įstatymų taikymą praktikoje bei šiuo metu galiojančias teisės normas.

- 60. Ekspertas galėjo pabendrauti su teismų sistemos atstovais, kas padėjo jam geriau suvokti visą sistemą.*
- 61. Susidarė įspūdis, kad dėl kultūrinių ir istorinių aplinkybių sunku sėkmingai taikyti turto konfiskavimą. Posovietiniu laikotarpiu buvo imtasi didelių reformų siekiant užtikrinti proporcingumą ir sąžiningumą kaltinamojo atžvilgiu. Taigi pasikeitusi padėtis gali turėti įtakos neefektyviam nusikalstamu būdu gauto turto išieškojimui.*
- 62. Įstatymuose pabrėžiamos „priemonės“ ir per mažai dėmesio kreipiama „pajamų“ sąvokai.*
- 63. Žalos atlyginimo pagal baudžiamąją ir civilinę teisę procedūros dubliuojasi; dėl to kyla sumaištis visose proceso stadijose.*
- 64. Dabartinėje sistemoje yra numatyta hipotekos sistema, tačiau ji susijusi su pavienių asmenų (žemiausiu lygmeniu) veiklos rezultatais ir asmenine turtine nauda; nėra kolektyvinio ar strateginio požiūrio.*

A1.3 - Pasiūlymai, siekiant patobulinti sukčiavimą reguliuojančius teisės aktus ir mechanizmus

Santrauka:

Ši veika buvo įgyvendinta seminaro forma, kuris truko tris dienas. Jis vyko Teisingumo ministerijos Mokymų centre, kurį vienas iš ekspertų apibūdino šitaip: *“Pasirinkta vieta buvo išties įkvepianti. Ta vieta ir ją supanti aplinka sukūrė bendradarbiavimo atmosferą ir leido atvirai bei nuoširdžiai pasidalinti mintimis ir požiūriais”.*

Šioje veikoje dalyvavo 20 dalyvių iš:

- Lietuvos prokuratūros
- Policijos
- Muitinės kriminalinės tarnybos,
- Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos,
- Valstybinės mokesčių inspekcijos

Jie visi kartu su ekspertais ir darbo grupės nariais pasidalino savo patirtimi jų veiklos srityje, kas pastebimai prisidėjo prie šio renginio sėkmės, vis didesniame dalyvių skaičiui pritarus dėl tolimesnių veiksmų įgyvendinant šio projekto tikslus.

Pastabos:

Dalyviai buvo suskirstyti į 2 darbo grupes, kurios išklausė pranešimus apie rekomendacijas pagal A1.1 (1), A1.1 (2), A1.2 (1) ir A1.2 (2). Ekspertai parengė išsamias ataskaitas, kurios pateikiamos šios ataskaitos Priede B. Vis dėlto jų išvados sukėlė diskusijas kiekvienoje darbo grupėje, tad, apibendrinant gautus rezultatus, reikėtų pastebėti:

Išvados ir rekomendacijos pagal (A1.1 (1) ir A1.1 (2)):

- Darbas grupėse buvo labai sėkmingas ir sukėlė karštas diskusijas dėl specialiųjų komandiruojujų ekspertų anksčiau pateiktų rekomendacijų ir diskutuotinų klausimų.
- Tarp dalyvių sudominusių klausimų buvo operatyvinis tyrimas bei galimi šio proceso supaprastinimo būdai, siekiant efektyviau tirti sukčiavimo nusikaltimus.
- Darbo grupė didelį dėmesį taip pat skyrė dabartinių teisės aktų efektyvumui, baudmėms ir sudėtingumo (sunkumo) laipsniams bei analizavo, ar būtų galima sujungti didelį skaičių Baudžiamojo kodekso straipsnių, numatančių sukčiavimą.
- Klausimas dėl to, kada ir kaip prokurorai gali teisėtai nutraukti pareiškimo pagrindu pradėtą tyrimą, sukėlė didelį susidomėjimą bei karštas dalyvių diskusijas. Jų manymu, dabartinė procedūra galėtų būti peržiūreta, išplečiant jos apimtį ir tokiu būdu palengvinant jų darbą.
- Be to, buvo aptarta ir rekomendacija padidinti įstatymo nustatytą minimalų gyvenimo lygį (130 litų) atsižvelgiant į realius skaičius ir tokiu būdu iš ikiteisminio tyrimo proceso pašalinant daug mažareikšmių nusikalstamų veikų. Dalyviai taip pat analizavo ir policijos statusą bei darbo sąlygas efektyvaus baudžiamojo persekiojimo kontekste.
- Pastebėtina, kad, atrodo, dar nepakankamai gerai suvokiama finansinio tyrimo kaip galingo instrumento ir svarbiausio elemento nauda siekiant efektyvaus sukčiavimo nusikaltimų tyrimo.

Išvados ir rekomendacijos pagal A1.2 (1) ir A1.2 (2):

- Kovos su sukčiavimu Lietuvoje sėkmė yra neatskiriama susijusi su tvirta ir veiksminga konfiskavimo tvarka. Šią sritį reglamentuojantis įstatymas buvo kuriamas lygiagrečiai vykstant MONEYVAL vertinimo procesui ir ypač atsižvelgiant į Europos Tarybos konvencijos dėl pinigų plovimo ir nusikalstamu būdu įgytų pajamų paieškos, arešto bei konfiskavimo ir terorizmo finansavimo (toliau „Konvencija“) nuostatas. 2006 m. pateiktame MONEYVAL vertinime Lietuva buvo pagirta už pagerėjusią konfiskavimo tvarką (palyginti su paskutinio vertinimo rezultatais) ir buvo nustatyta, kad atitinkami Lietuvos teisės aktai iš esmės atitinka MONEYVAL reikalavimus.
- Pagrindinės konvencijos nuostatos, įtakojančios konfiskavimo tvarką Lietuvoje, yra išdėstytos 3 ir 9 straipsniuose, kuriuose nurodoma, kokių priemonių turi būti imtasi nacionaliniu lygmeniu.
- BK 72 straipsnio nuostatos numato veiksmingą teisinę sistemą, pagal kurią tvarkomas turtas ar daiktai, kurie buvo naudojami nusikaltimui

padaryti, o teismas turi tvirtą poziciją dėl tokių daiktų atėmimo iš kaltinamojo. Toks yra „priemonių“ pobūdis, paprastas metodas atimti iš nusikaltėlio „jo profesijos įrankius“. Tai galėtų funkcionuoti kaip atskiras paprastas procesas, atskirai nuo pagrindinės konfiskavimo tvarkos.

- Daug sunkiau suprasti sąvoką „pajamos“ ir, kadangi nėra specifinio apibrėžimo, remiamės 72 straipsnio 3 dalimi: „iš nusikalstamos veikos gauti pinigai ir kiti materialinę vertę turintys daiktai“.
- Rūpestį kelia 72 straipsnio 2 dalies formuluotė. Joje nurodoma (ignoruojant „priemones“), kad konfiskuojamas tik tas turtas, „kuris buvo nusikalstamos veikos [tiesioginis] rezultatas“. Pagal konvenciją pajamos apibrėžiamos kaip „bet kokia ekonominė nauda, tiesiogiai arba netiesiogiai gauta arba įgyta iš nusikalstamų veikų“. Man ir MONEYVAL vertintojams buvo paaiškinta, kad 72 straipsnyje žodis „tiesioginis“ yra netikslus vertimas. Tačiau netgi pašalinus žodį „tiesioginis“, šio straipsnio nuostatas galima įvairiai interpretuoti (žr. ataskaitą). Terminas „pajamos“ aiškinamas labai skirtingai ir įvairiai – kai kurie prokurorai remiasi pačia plačiausia jo reikšme, o kiti - labai siaura interpretacija. Atrodo, teismai (atsižvelgiant į kultūrinius ir istorinius veiksnius) yra linkę remtis siauriausiomis reikšmėmis. Policija ir kitos tyrimus atliekančios įstaigos visiškai supranta nuostatas dėl priemonių, tačiau ne pačią sąvoką „pajamos“. Visa ši sritis yra labai paini ir gali drastiškai paveikti įstatymo veiksmingumą. Ekonominė nauda gali būti gaunama įvairiausiais nusikalstamais būdais ir turi apimti bet kokią naudą, kurią asmuo gavo darydamas nusikalstamą veiką metu arba kaip nusikalstamos veikos rezultatą.
- Tai ypač būdinga pajamų iš nuomos, kito pelno ir pajamų bei iš to išplaukiančios naudos atvejams, kaip išdėstyta Konvencijos 5 straipsnyje.
- Nors kai kurie prokurorai teigia, kad pajamų, pelno ir kitos naudos iš nusikaltimo konfiskavimas yra numatytas 72 straipsnyje, tai yra plačiausia ir „palankiausia prokurorui“ interpretacija, kuri nėra plačiai priimtina. Lygiai taip pat kaip neaišku ką reiškia „[nusikalstamos veikos] rezultatas“. Be to, kai kalbėjau su teisėjais, jie man pasakė, kad beveik visais atvejais teismas yra linkęs vadovautis kaltinamajam palankiausia interpretacija. Nors plačiai priimta, kad pagal 72 str. 2 d. 3 p. galima konfiskuoti netiesiogines pajamas, teisėjų patirtis rodo, kad prokurorai neatsižvelgia į palūkanų ar kitokios papildomos naudos galimybę ir daugeliu atvejų bylos buvo nagrinėjamos remiantis paprastu pagrindu, pavyzdžiui, kai susijęs turtas yra žemės sklypas, jie siekia jį konfiskuoti, tačiau neieško kitų galimų netiesioginių pajamų iš nuomos ir pan. Rezultatas yra toks, kad šiuo metu nesant aiškios nuostatos dėl pajamų, pelno ir kitos naudos, gautos iš nusikalstamų būdu įgytų pajamų, konfiskavimo, nesant nuorodos į „netiesiogiai“ gautą turtą, nesant įstatyminių nuostatų dėl nusikalstamu būdu gauto turto vertės apskaičiavimo bei įstatyme nesant sąvokos, nusakančios „naudą“ iš nusikalstamos veikos, įstatymų taikymas gali būti painus ir kartais neveiksmingas praktikoje.
- „Priemonių“ akcentavimas sumažina „pajamų“ konfiskavimo svarbą, todėl 72 straipsnyje pagrindinis dalykas, pasirodo, yra priemonių konfiskavimas, kuris daugelyje kitų jurisdikcijų laikomas atskira ir

- skirtinga teismo funkcija, reglamentuojama atskiruose įstatymuose.*
- *Pagal konvenciją sąvoka „turtas, kurio vertė atitinka tokias pajamas“ turėtų būti taikoma tais atvejais, kai asmuo, kuris gavo pinigines naudas iš nusikalstamos veikos padarymo, ją išleido arba kitaip nuslėpė; tada gali būti konfiskuojamas teisėtas turtas tokios vertės, kuri atitiktų apskaičiuotas nusikalstamu būdu gautas pajamas. 72 str. 5 d. yra labai tvirta ir lanksti įstatymo nuostata, suformuluota taip, kad apimtų kiekvieną galimą atvejį.*
 - *72 straipsnyje nėra nuostatos, numatančios, kad atgaunant pinigų sumą reikėtų atsižvelgti į padidėjusią pinigų vertę. Įprasta, kad sudėtingose sukčiavimo bylose tyrimas ilgai užtrunka. Todėl konfiskuota suma realiai bus mažesnė nei suma, kurią nusikaltimo padarymo metu gavo nusikaltėlis, todėl įstatymas turėtų leisti valstybei ir į tai atsižvelgti.*
 - *Tačiau galimybė pasirinkti konkrečią pinigų sumą kelia ir praktinių problemų kai, pavyzdžiui, neįmanoma surasti pakankamai lėšų. Įrodinėjimo prievolės sušvelninimas arba jos atgręžimas galėtų būti labai naudingas ne tik nustatant lėšas, kurios galėtų būti panaudotos vykdant teismo nutartį dėl tam tikros vertės turto konfiskavimo, tačiau ir apskaičiuojant pajamas. Dabartinė įrodinėjimo prievolė iš esmės yra tokia pat kaip ir baudžiamojoje byloje, tačiau, atskyrus konfiskavimo procedūrą, po apkaltinamojo nuosprendžio vykstančiame teismo posėdyje dėl konfiskavimo būtų galima taikyti tikimybių pusiausvyros principu paremtą įrodinėjimo procedūrą. Tada prokurorai galėtų pateikti pakankamai įrodymų dėl turto konfiskavimo ir pareikalauti, kad nuteistasis juos paneigtų.*
 - *Dar vienas galimas požiūris: tam tikros vertės turto konfiskavimą laikyti atskaitos tašku, kuriuo remdamasis teismas galėtų pripažinti, kad nusikaltėlio gautą naudą atitinka tam tikra pinigų suma, ir priimti sprendimą tą sumą konfiskuoti. Paprastai kalbant, kai tik nusikaltėlio atžvilgiu teismas priima apkaltinamąjį nuosprendį dėl jo padarytų nusikaltimų, nustatoma gauto turto ir kitų netiesioginių pajamų vertė ir priimamas sprendimas konfiskuoti būtent tą sumą. Tada kaltinamasis turėtų pateikti atitinkamus dokumentus, įrodančius, koks turtas gali būti panaudotas vykdant šį teismo sprendimą. Toks požiūris atitinka Europos konvenciją dėl žmogaus teisių, jis buvo išbandytas bylose, kurias nagrinėjo ES teismas Strasbūre.*
 - *Žmogaus teisėms neprieštarauja ir „prielaida“ grindžiamas konfiskavimas, kai nusikaltimai yra tokie sunkūs, jog reikalinga taikyti specialias priemones, pavyzdžiui, prekyba narkotikais, prekyba žmonėmis ir pan. Lietuvoje norima pasiekti, kad nusikaltėliams „neapsimokėtų“ daryti tokius sunkius nusikaltimus. Dar viena Lietuvai svarbi sritis, turint omenyje JT Konvenciją dėl kovos su korupcija, - sukčiavimas viešajame sektoriuje. Yra nemažai nuostatų, leidžiančių konfiskuoti pinigus, gautus iš vagystės arba kyšininkavimo, kai yra įrodymų, susijusių su šiais atskirais nusikaltimais. Problema iškyla tuomet, kai asmuo nuteisiamas už nedidelę pinigų sumą, o tuo tarpu akivaizdu, kad šis asmuo turi daug turto, kuris negali būti priskirtas priemonėms arba nusikaltimo rezultatui. Sunkių nusikaltimų atvejais daugelis jurisdikcijų nusprendė leisti teismui daryti prielaidą, kad kaltinamojo turimos lėšos, išlaidos ar turtas yra nusikalstamu būdu*

gautos pajamos. Jeigu kaltinamajam nepasiseka įrodyti šio turto teisėtumo ir atgręžti įrodinėjimo prievolės kaltinimo pusei, tada teismas gali priimti nutartį dėl šio turto konfiskavimo. Tokia tvarka galėtų ženkliai sumažinti žalą, kurią Lietuva patiria dėl sukčiavimo viešajame sektoriuje ir finansinių nusikaltimų bei prekybos narkotikais ir pinigų plovimo nusikaltimų.

- Baudžiamojo proceso kodekso 151 straipsnis numato tvirtą, praktišką ir veiksmingą procedūrą, skirtą apsaugoti turtą, kad vėliau būtų galima įvykdyti sprendimą dėl konfiskavimo. 3 dalyje nustatyta tvarka, kurios reikia laikytis laikinai apribojant turtą.
- Ši nuostata suteikia naudingą apsaugą, tačiau ji skirta tik kilnojamam turtui, nustatytam kratos/poėmio metu. Neaiški situacija dėl paslėpto arba užsienyje esančio turto. Galbūt būtų naudinga numatyti atitinkamą teisės normą, taikytiną tais atvejais, kai iš nusikaltimo gauta nauda yra didesnė už nustatyto turto vertę, apriboti kaltinamojo veiksmus su turtu, kuris dar nenustatytas (todėl neaprašytas) nepriklausomai nuo to, kurioje pasaulio vietoje tas turtas yra. Toks požiūris būtų esminis, jei taikytume prielaidomis grindžiamą sistemą. Taip pat būtų naudinga numatyti galimybę prokurorui arba teismui įsakyti grąžinti užsienyje esantį turtą, kad būtų įvykdytas konfiskavimo sprendimas (ypač organizuoto ir tarptautinio sukčiavimo bei pinigų plovimo bylose).
- Prokuroras gali nurodyti bet kokį asmenį, kuris saugotų turtą ir kuriam būtų taikomos laisvės atėmimo sankcijos, jeigu jis tą turtą išėikvotų arba paslėptų, sunaikintų arba sugadintų arba neteisėtai perduotų kitam asmeniui. Nors ši nuostata tinkamai reglamentuoja „saugų laikymą“, lieka neaišku, ar saugotojas yra įpareigotas imtis būtinų veiksmų, kad išsaugotų turto vertę vėlesniems to turto konfiskavimo sprendimams vykdyti. Sudėtinio turto atvejais (kai turtą sudaro įmonės ir veiklą vykdančios koncernai) gali prireikti pasitelkti tam tikrus ekspertus, kurie saugotų tą turtą ir išsaugotų jo vertę ir, šalia 246 straipsnyje numatytų sankcijų, nustatyti jiems bendrąją profesinio atsargumo pareigą.
- Visame straipsnyje pabrėžiamas fizinis turto areštas. Būna aplinkybių, kai fizinis turto areštas gali būti ir labai brangus, ir pareikalauti daug lėšų. Be to, kol nėra priimtas apkaltinamasis nuosprendis, kai įtariamo turto turėtojas laikomas „nekalta“, reikia atsižvelgti ir į žmogaus teises. Europos konvencijos dėl žmogaus teisių 8 straipsnyje numatyta asmens teisė naudotis savo turtu be valstybės suvaržymų. Žinoma, ši teisė sąlyginė ir gali būti pažeidžiama, jeigu yra atitinkami mechanizmai, padedantys išlaikyti pusiausvyrą. Nėra aišku, ar tuo atveju, kai pateikiamas skundas, vėliau - kitas skundas aukštesniajam teismui, o po to pasikeičia su turtu susijusios aplinkybės, ar tada galima pateikti dar vieną skundą. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad vieno skundo pakanka ir kaltinamasis nebeturi galimybių siekti laikino nuosavybės teisių apribojimo apimtį pakeitimo nepriklausomai nuo tų aplinkybių pasikeitimo.
- 6 dalyje nustatytas laikino nuosavybės teisių apribojimo terminas, kuris gali būti ne ilgesnis kaip 6 mėnesiai; šis terminas gali būti pratęstas ne daugiau kaip du kartus po 3 mėnesius. Nors man tai atrodė apribojanti sąlyga, prokurorų tarpe nepastebėjau jokių nepasitenkinimo šia nuostata požymių. Kaip numatyta 6 dalyje, sunkių ar labai sunkių

nusikaltimų atvejais ir kai nusikaltėlis pasislepia, termino pratęsimų skaičius neribojamas:

- *Tai yra naudinga priemonė, leidžianti prokurorui vykdyti ilgai trunkančius ir sudėtingus tyrimus. Tačiau praktikoje prokuroras kas tris mėnesius turi kreiptis į teismą dėl termino pratęsimo, o tokie prašymai vargu ar kada nors užginčijami. Gal būtų naudingiau, jeigu, pasikeitus aplinkybėms, būtų galima pateikti skundą ir prašyti vienaip ar kitaip pakeisti šios kardomosios priemonės taikymo pobūdį; tokiu atveju neberekėtų pakartotinai teikti prašymų.*
- *Civilinio proceso ir konfiskavimo režimo taikymo santykis ganėtinais sudėtingas. Be abejonės, kompensavimo aspektas yra pirmoje vietoje. Turint omenyje Sovietų režimą, kuris buvo laikomas žiauriu ir neteisingu, šiuo metu pastebimi tam tikri kultūriniai bei požiūrio skirtumai. Buvo imtasi reikšmingų priemonių siekiant užtikrinti proporcingumą ir sąžiningumą kaltinamojo atžvilgiu; ši reforma, kartu su visaapimančia įstatymine pirmenybe nukentėjusiojo patirtos žalos atlyginimui civiline tvarka, baigėsi tuo, kad šiuo metu kompensavimo režimas yra palankesnėje padėtyje nei asmens baudimo aspektas.*
- *Šiuo metu galiojančių įstatymų formuluotėse nėra nieko, kas sukliudytų taikyti abi priemones, tiek konfiskavimą, tiek nukentėjusiojo patirtos žalos atlyginimą. Tačiau baudžiamojoje byloje Nr. 2K-270/2004 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nutarė, kad, turint omenyje tai, jog konfiskavimas - baudžiamojo poveikio priemonė, tuo atveju, kai teismas patenkina civilinį ieškinį, ta pinigų suma negali būti konfiskuojama, kadangi žala jau yra atlyginta. Be to, Aukščiausiasis Teismas nurodė, kad „...tuo atveju, kai patenkinami nukentėjusiųjų pareikšti civiliniai ieškiniai dėl pavogto turto, BK 72 straipsnio nuostatos dažniausiai netaikomos“. Tokį požiūrį patvirtina prokurorų, teisėjų ir teisėsaugos institucijų darbuotojų anekdotinė patirtis ir Vyriausiojo prokuroro p. Raimondo Petrausko pastebėjimai apžvalgoje apie turto konfiskavimo taikymo praktiką: „daugelyje bylų teismui patenkinus nukentėjusiojo civilinį ieškinį prokuroro prašymas konfiskuoti turtą yra atmetamas“.*
- *Neabejotina, kad konfiskavimo režimo veiksmingumą silpnina šiuo metu dominuojantis civilinis procesas. Nors svarbu užtikrinti nukentėjusiojo teises, šiuo metu dažnai pasitaiko taip, kad blogiausias dalykas, kuris galėtų nutikti teisiamajam baudžiamojoje byloje –pavogto turto vertės atlyginimas. Visame pasaulyje visuotinai pripažįstama, kad siekiant sumažinti nusikaltimais daromą žalą bei užtikrinti, kad daryti nusikaltimus būtų ekonomiškai nenaudinga, konfiskavimo sąlygos turėtų būti kaip tik griežto ir baudžiamojo pobūdžio.*
- *Nėra priežasčių, kurios neleistų turto konfiskavimui teikti pirmenybės ir kiekvienoje byloje priimti nutartį dėl nusikalstamu būdu gauto turto konfiskavimo, o po to nagrinėti žalos atlyginimo nukentėjusiajam klausimą. Kai turto ar lėšų nepakanka, nukentėjusiajam žalą galima atlyginti iš konfiskuotų pinigų, priešingu atveju teismas spręstų kompensavimo klausimą tartum sprendimas dėl konfiskavimo nebūtų buvęs priimtas. Toks žingsnis Lietuvos kontekste būtų radikalus, tačiau jis veiksmingai atstatytų baudžiamųjų įstatymų tikslus ir tuo pačiu apsaugotų nukentėjusiųjų teises.*
- *Konfiskavimo tvarkos efektyvumas priklauso nuo politinės valios šį*

tikslą pasiekti, kuri perduodama už šio proceso įgyvendinimą atsakingiems subjektams. Svarbus veiksnys – žemiausio lygmens pareigūnų motyvacija. Skatinimo sistema „Nutarimas dėl pareigūnų, tiesiogiai dalyvavusių išaiškinant nusikaltimus ir kitus teisės pažeidimus, kuriais padaryta turtinė žala valstybei, skatinimo tvarkos“.

- Pats principas yra geras ir padeda apsaugoti valstybę nuo neigiamo poveikio; be to, kaip manoma, jis padeda pagerinti valstybės biudžeto pajamų surinkimą. Savo pokalbių su Lietuvos pareigūnais metu pastebėjau tam tikrą susirūpinimą, kad tiesioginiai viršininkai su ta tvarka nėra susiję, o pagal šią tvarką dažnai apdovanojami pavieniai asmenys už komandinio darbo (visų procese dalyvavusių vadovų, prokurorų ir t.t.) rezultatus. Bendrai pritarta, kad tokia sistema sukurta siekiant išspręsti užslėptą priežastį, t.y. motyvacijos trūkumą, kurį sąlygoja maži atlyginimai, nepakankami išteklių ir visuotinės abejonės dėl procedūrų.*
- Žiūrint į ateitį, tvirta konfiskavimo tvarka kartu su anksčiau aptartomis reformomis galėtų atnešti ir atneštų valstybei daug pajamų. Jeigu tam tikras konfiskuotų lėšų procentas būtų perduodamas įstaigoms, dalyvavusioms turto konfiskavimo procese, o jos šias lėšas panaudotų susijusių pareigūnų atlyginimams padidinti, reikiams ištekliams bei įrangai įsigyti, tai atneštų ilgalaikės naudos valstybei bei išspręstų motyvacijos klausimą.*
- Pripažįstama, kad strateginis požiūris į bet kokią problemą iš esmės priklauso ir gali būti vertinamas pagal tinkamai nustatytus ir aiškius tikslus. Jie turėtų būti nustatyti nacionaliniu lygmeniu bendroje strateginėje sistemoje bei apimti visas susijusias institucijas. Tuo tarpu konkrečių institucijų strategijos turėtų atspindėti jų veiklą ir pagrindinius tikslus pagal konkrečius uždavinius, susietus su bendrąja nacionaline strategija. Tokiu būdu atskirų organizacijų veiklos vizijos atitiks nacionaliniu lygmeniu nustatytą viziją.*
- Lietuva neturi turto išieškojimo strategijos; nėra ir tikslų ar uždavinių. Nei viena iš šiame procese dalyvaujančių teisėsaugos institucijų savo misijose arba vizijose yra numačiusi turto išieškojimo taisykles.*
- Vyrauja bendra nuomonė, kad visose įstaigose (o ypač policijos ikiteisminio tyrimo padaliniuose) trūksta mokymų, todėl, kalbant konkrečiai apie nusikalstamu būdu gautas pajamas/turtą, atsiranda spragų žiniose ir įgūdžiuose, susijusiuose su procesu, vaidmenimis ir atsakomybėmis bei turto konfiskavimo nuostatų įgyvendinimu.*
- Tarp įvairių turto išieškojimo procese dalyvaujančių įstaigų egzistuoja atitinkami susitarimai dėl keitimosi informacija ir bendradarbiavimo, tačiau visuotinai pripažįstama, kad bendro požiūrio, paremto tinkamai suderintu tarpžinybiniu bendradarbiavimu, nėra.*

Be specialiųjų komandiruočių ekspertų pateiktų ataskaitų, Lietuvos prokurorai buvo diskusijų 2 darbo grupėse moderatoriais. Priede A pateikiamos

- p. Zenono Buroko ir
- p. Dariaus Raulušaičio

ataskaitos apie lietuvių rezultatus šios veikos metu.

A1.4 - Strateginis sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimo Lietuvoje planas (sujungta su C1.2 – žr. 35 psl.)

Santrauka:

Ši veika buvo vykdoma keturias dienas. Pirmąją dieną ir antrosios dienos ryte specialieji komandiruotieji ekspertai pristatė savo išvadas, gautas išanalizavus Lietuvos baudžiamąjį, civilinį ir proceso kodeksus bei Lietuvos kodeksus ir praktiką dėl nusikalstamu būdu gauto turto ir nuosavybės teisių apribojimo bei konfiskavimo procedūrų (kurias reglamentuoja atitinkamos ES direktyvos) įgyvendinimo. Antrąją antrosios dienos dalį bei visą trečiąją dieną vyko diskusijos, dalyvaujant ekspertams bei Lietuvos prokurorams (moderatoriams). Jų metu buvo aptartas projekto grupės parengtas strateginio plano projektas, paremtas ekspertų išvadomis, ir galiausiai buvo sutarta dėl galutinio šio plano varianto. Ketvirtąją dieną šis strateginis planas pristatytas kvieštiniais svečiams, įskaitant ir Vyriausybės Komisijos pirmininką, Generalinį prokurorą, Policijos vadovą, FNTT viršininko pavaduotoją bei daug kitų aukštas pareigas užimančių pareigūnų iš minėtų bei kitų įstaigų ir agentūrų. Seminaras vyko „Šarūno“ viešbučio konferencijų salėje, kuri puikiai tiko šiam renginiui.

Seminare dalyvavo 30 dalyvių iš:

- Lietuvos prokuratūros
- Policijos
- Muitinės kriminalinės tarnybos,
- Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos,
- Valstybinės mokesčių inspekcijos,
- Specialiųjų tyrimų tarnybos.

Jie visi kartu su ekspertais ir darbo grupės nariais pasidalino savo patirtimi jų veiklos srityje, kas pastebimai prisidėjo prie šio renginio sėkmės, vis didesniame dalyvių skaičiui pritarus strateginiam planui, kurio galutinis variantas buvo patvirtintas trečiosios dienos pabaigoje ir pristatytas ketvirtąją dieną.

Pastabos:

Atitinkamų elementų vadovams iš Lietuvos pasiūlius bei 2007 m. spalio 11 d. tarpinio Projekto Priežiūros Komiteto posėdžio metu tam pritarus, ši veika buvo sujungta su C1.2 veika. Šios veikos tikslai buvo įgyvendinti valstybės narės ir šalies-naudos gavėjos atstovams susitarus dėl strateginio plano, padėsiančio įgyvendinti bendruosius projekto tikslus. Ketvirtąją dieną, pristačius šį planą aukštesiems pareigūnams, Vyriausybės Komisijos pirmininkas pranešė, kad gruodžio pradžioje (t.y. savaitę, prasidėsiančią gruodžio 3 d.) šis planas bus persiųstas visoms ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo institucijoms su prašymu nedelsiant pateikti savo atsiliepimus, kadangi iki metų pabaigos bus surengtas specialus Komiteto posėdis, kurio metu bus aptartas minėtas planas ir parengtos rekomendacijos Ministrui pirmininkui bei Seimui dėl šio plano

visapusiškam įgyvendinimui reikalingų pokyčių Lietuvos sistemose.

Galutinis „patvirtintas“ strateginis planas pateikiamas šios ataskaitos Priede A.

B elementas – Sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimas Lietuvoje

Sudėtinės dalys	Veikos	Ekspertai	Dalyviai	Dienos
B1.1 – Mokymų poreikio analizė, siekiant nustatyti išsamią prokurorų mokymo programą, mokymų medžiagos parengimas	1	2	5	8 (2x4)
B1.2 – Prokuratūrų instruktorių apmokymas	1	2	12	20 (2x10)
B1.3 – Stažuotės Jungtinėje Karalystėje siekiant susipažinti su baudžiamojo persekiojimo „naudinga patirtimi“ kovos su sukčiavimu srityje	2	-	8	5
B1.4 – Prokurorų mokymai pagal tam tikrą mokymų programą	4	4	105	48 (4x12)

B1.1 – Mokymų poreikio analizė, siekiant nustatyti išsamią prokurorų mokymo programą, mokymų medžiagos parengimas

Santrauka:

Ši veika buvo įgyvendinta dviejų specialiųjų komandiruočių ekspertų 4 dienų vizito į Lietuvą metu. Šiam vizitui buvo sudaryta išsami programa, numatant susitikimus su prokuratūros bei FNTT pareigūnais. Šių susitikimų ir jų protokolų santrauka pateikiama Priede B.

Pastabos:

Ši veika įgyvendinta sėkmingai, kadangi mokymų programai pritarė visos susijusios institucijos, kurioms tie mokymai būtų naudingi. Nors mokymai skirti pirmiausia prokurorams, buvo sutarta, kad juose taip pat turėtų dalyvauti policijos, muitinės bei FNTT pareigūnai.

B1.2 – Prokuratūrų instruktorių apmokymas

Santrauka: Ši veika buvo įgyvendinta surengus dvisavaitinį mokymų kursą (2007.09.03.-2007.09.14.), kurį vedė du specialieji komandiruotieji ekspertai.

Dvylika prokurorų susipažino su įvairia mokymų metodika, trumpais pranešimais apie suaugusiųjų mokymąsi, mokymų ciklą, instruktoriaus savybes bei vaizdinių priemonių naudojimą.

- Įvairios pratimų grupėse rūšys
- Būdai ir priemonės auditorijos dėmesiui sužadinti
- Klausimai-atsakymai
- Mokymų planavimas
- Mokomųjų paskaitų pristatymas (jos buvo stebimos) bei kito grupės nario ir instruktoriaus įvertinimas.

Mokymų dalyviai aktyviai dalyvavo mokymuose ir buvo visuomet pasirengę vadovauti diskusijoms grupėse, vertinti kolegų darbo rezultatus, skaityti pranešimus; juos reikėtų pagirti už jų norą sužinoti, kaip jų pasiekimus vertina kiti dalyviai bei instruktoriai.

Visiems dalyviams buvo išdalinta dalomoji medžiaga su ES simbolika, kad jie galėtų toliau dirbti šioje srityje.

Pastabos:

Dalyvių žodiniai atsiliepimai parodė, kad jiems šie mokymo kursai ir patiko, ir buvo labai naudingi. Kiekvienas iš jų gavo išsamų Mokymų vadovą, o kursų metu jie susipažino su daugybe interaktyvių mokymo metodų, mokymo ir suaugusiųjų mokymosi teorija. Be to, kiekvienas dalyvis surengė du mokymosi užsiėmimus. Jų metu dalyviai galėjo teoriją pritaikyti praktikoje, o mokomąsias paskaitas įvertino jų kolegos ir instruktoriai.

Kalbant apie kursų dalyvius, visų jų antrosiose paskaitose pastebėta daug teigiamų pokyčių: geresnės vaizdinės priemonės, geriau suformuluoti tikslai ir gausnis interaktyvių mokymo metodų skaičius.

Kursams pasibaigus dalyviai užpildė anoniminius Kursų įvertinimo klausimynus, kurių rezultatai parodė, kad mokymai buvo sėkmingi.

Specialiųjų komandiruočių ekspertų ataskaita pateikiama Priede B.

B1.3 – Stažuotės Jungtinėje Karalystėje siekiant susipažinti su baudžiamojo persekiojimo "naudinga patirtimi" kovos su sukčiavimu srityje

Santrauka: Ši veika vyko 2007 m. gegužės 13-19 d.; jos metu aštuoni prokurorai buvo išvykę į Londoną ir Belfastą, kur lankėsi:

- Sunkių sukčiavimų tarnyboje
- Turto išieškojimo tarnyboje
- Šiaurės Airijos prokuratūros tarnyboje

- Šiaurės Airijos Teismų tarnyboje
- Šiaurės Airijos policijos tarnyboje

Ir išklause pranešimus šiomis temomis:

- Sunkių sukčiavimų tarnybos vaidmuo
- Dabartinė JK įstatyminė bazė
- Baudžiamasis persekiojimas Jungtinėje Karalystėje
- Sukčiavimo/pinigų plovimo tyrimai
- Turto išieškojimo tarnyba, teisinė bazė ir mokymai
- Prokurorų kodeksas, Etikos kodeksas
- Strateginis planavimas
- Bylos analizė: Operacija *Beaumont*
- Prokuratūros valdymas
- Nusikalstamu būdu gautas turtas: įstatymai ir praktika
- Savitarpio teisinė pagalba
- Teisiniai ikiteisminio tyrimo aspektai
- Žmogaus teisių apsauga policijoje

Pastabos:

Prokurorai šį vizitą įvertino labai teigiamai. Ekspertų atsiliepimai irgi buvo teigiami, pažymint, kad kai kada ne visus pranešimus spėta perskaityti dėl daugybės prokurorų užduodamų konkrečių klausimų. Šio vizito ataskaita, parengta Lietuvos A elemento vadovo, pateikiama Priede B.

B1.4 – Prokurorų mokymai pagal tam tikrą mokymų programą

Santrauka: Ši veika buvo įgyvendinta surengus keturis atskirus mokymų kursus (žr. lentelę). Šiuos mokymus vedė iš viso penki specialieji komandiruotieji ekspertai, iš kurių keturi dalyvavo visuose mokymuose.

Mokymai	Laikas	Ekspertai	Dalyviai	Dienos
B1.4 (1) Mokymai	07/09/19 – 07/09/21	4	26	3
B1.4 (2) Mokymai	07/09/24 – 07/09/26	4	27	3
B1.4 (3) Mokymai	07/10/17 – 07/10/19	4	26	3
B1.4 (4) Mokymai	07/10/22 – 07/10/24	4	25	3
IŠ VISO			104	12

Iš 104 dalyvių 94 buvo prokurorai, o kiti 10 – iš:

- Policijos

- Muitinės kriminalinės tarnybos ir
- FNTT

Šiais mokymais buvo siekiama ne tik pagerinti dalyvių profesines žinias, bet ir sustiprinti „komandinio darbo“ etosą, o ypač tarpžinybinio bendradarbiavimo aspektą.

Visi dalyviai gavo dalomąją medžiagą su ES simbolika, kad toliau galėtų plėtoti šią sritį.

Pastabos:

Dalyviai mokymus įvertino labai teigiamai, o visus pranešimus – kaip naudingus ar labai naudingus. Savo ruožtu ekspertai taip pat teigiamai atsiliepė apie šiuos mokymus ir pažymėjo, kad dauguma dalyvių užduodavo daug gerų klausimų. Vis dėlto pažymėtina viena kritinė ekspertų pastaba dėl to, kad mokymų procesas dažnai nutrūkdavo kai kuriems prokurorams retkarčiais paliekant mokymų salę, nes jiems reikėdavo vykti į neatidėliotinus teismo posėdžius ar svarbius susitikimus. Galbūt buvo galima geriau suplanuoti prokurorų lankomumą, siekiant išvengti šių bereikalingų trukdymų? Dvi mokymų kursų ataskaitos, viena pagal B1.4 (1) ir B1.4 (2), kita pagal B1.4 (3) ir B1.4 (4) pateiktos Priede B.

C elementas: - Tarpinstitucinio bendradarbiavimo stiprinimas sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo srityje

Sudėtinės dalys	Veika	Ekspertai	Dalyviai	Dienos
C 1.1.	Tarpinstitucinio bendradarbiavimo spragų analizė	2	26	4
C 1.2.	Sukurti patikimą kontrolės sistemą, užtikrinančią glaudesnę tarpinstitucinį bendradarbiavimą	2	30	4
C elementas (papildoma veika)	Papildomas pažintinis vizitas į Dubliną ir Belfastą	-	6	5

C1.1 – Tarpinstitucinio bendradarbiavimo spragų analizė.

Santrauka: Ši veika įgyvendinta per vieną dviejų specialiųjų komandiruočių ekspertų 4 dienų vizitą į Lietuvą. Šiam vizitui buvo sudaryta išsami programa, kurioje buvo numatyti susitikimai su prokuratūros (įskaitant Organizuoto nusikalstamumo tyrimo departamentą), Nuolatinės komisijos valstybės ekonominės bei finansinės kontrolės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimui

koordinuoti, Muitinės kriminalinės tarnybos, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Policijos bei Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos (FNTT) atstovais. Minėtų susitikimų ir jų protokolų santrauka pateikta Priede C.

Pastabos:

Ši veika įgyvendinta sėkmingai, kadangi įvairiuose susitikimuose dalyvavo visų pagrindinių teisėsaugos institucijų, kovojančių su sukčiavimu Lietuvoje, atstovai. Ekspertai palankiai atsiliepė apie vizitą Kauno apygardos prokuratūroje, kur jie galėjo susitikti su ne Vilniuje dirbančiais prokurorais ir teisėsaugos institucijų pareigūnais ir susipažinti su jų patirtimi, kuri dažniausiai skyrėsi nuo jų kolegų Vilniuje patirties. Specialieji komandiruotieji ekspertai parengė šio vizito ataskaitą, kuri pateikta Priede C.

Vis dėlto, apibendrinant minėtą ataskaitą, atkreiptinas dėmesys į šiuos ekspertų pastebėjimus:

Pastabos:

- *Apsilankius visose pagrindinėse ikiteisminio tyrimo institucijose tapo akivaizdu, jog egzistuoja atitinkamas tarpinstitucinio bendradarbiavimo visuose ikiteisminiuose tyrimuose mechanizmas.*
- *Tokiam bendradarbiavimui kiekvienoje byloje vadovauja prokuroras, o jo pobūdis priklauso nuo kiekvieno tyrimo specifikos.*
- *Yra sudaryti ir įgyvendinami savitarpio memorandumai, kurie padeda efektyviau keisti informacija.*
- *Nuolatinė Komisija yra pagrindinė struktūra, palaikanti ryšį tarp sprendimų priėmimo grandies (Ministro Pirmininko administracijos) ir kitų apskričių lygmeniu veikiančių organizacijų. Apskrityse įsteigtos Apskričių tarybos, kurios atskaitingos minėtai Komisijai.*
- *Kiekvienos institucijos padaliniai veikia tiek rajono, tiek vietos (skyrių) lygmeniu.*
- *Visos ikiteisminio tyrimo institucijos linkusios koncentruotis į klausimus, susijusius su tam tikrų baudžiamųjų bylų tyrimu, arba sudaromi specializuoti padaliniai, kuriems pavedama nagrinėti kitus specifinius klausimus, pvz., PVM sukčiavimai ar nelegalūs atlyginimai. Apskričių tarybos gali dirbti kartu su Komisija bei perduoti jai nagrinėti probleminius klausimus.*
- *Su kitomis išorės institucijomis rengiami specialūs pasitarimai darbiniais klausimais (pvz. metalo laužo klausimai).*
- *Susidaro įspūdis, kad, neskaitant tyrimo/darbinių klausimų, visos ikiteisminio tyrimo institucijos dirba atskirai nuo kitų institucijų. Nėra aiškaus „strateginio“ ir „taktinio“ požiūrių atskyrimo. Kiekviena institucija analizuoja jai reikšmingas problemas ir, nors gautais rezultatais pasidalijama su kitomis ikiteisminio tyrimo*

institucijomis, visos susijusios institucijos nebendradarbiauja šias problemas sprendžiant.

- *Nėra darbo grupių, kurių veikloje dalyvautų visos ikiteisminio tyrimo institucijos ir kurių pasitarimuose būtų nagrinėjami Vyriausybės planai ir strategijos ar naudinga patirtis. Tokioje grupėse galėtų dalyvauti visi susiję subjektai (tiek viešojo, tiek privataus sektoriaus organizacijos).*
- *Be to, aiškiai trūksta indėlio iš pareigūnų praktiku, kurie tą darbą faktiškai atlieka!*

Remdamiesi šiais pastebėjimais, ekspertai pateikė šias bendras rekomendacijas:

Rekomendacijos:

- *Ikiteisminio tyrimo institucijos galėtų ir toliau naudotis veikiančiais mechanizmais tarpinstituciniam bendradarbiavimui plėtoti ir stiprinti. Toks noras yra, ir jį būtų galima realiai įgyvendinti pasitelkiant apskričių/rajonų/skyrių struktūras.*
- *Šis bendradarbiavimas susijęs ne tik su konkrečiais darbiniais klausimais, bet su strategija, naudinga patirtimi, veiklos problemomis bei atitinkamų sprendimų priėmimu ir įgyvendinimu tiek vietos, tiek nacionaliniu lygmeniu.*
- *Šiame kontekste taip pat reikėtų atsižvelgti į būtinybę organizuoti ikiteisminio tyrimo institucijų pasitarimus įvairiais lygmenimis, kurių metu būtų dalijamasi įgūdžiais ir patirtimi, pakviečiant ir kitų viešųjų ir privačių įstaigų atstovus.*
- *Artimiausiu metu rekomenduojama Nuolatinę Komisiją padaryti svarbiausia šio proceso struktūra, kuri, remdamasi Vyriausybės planais, parengtą strategiją, kurią turėtų įgyvendinti visos ikiteisminio tyrimo institucijos.*
- *Ši strategija būtų perduota visoms ikiteisminio tyrimo institucijoms, kurios turėtų paskirti savo atstovus į apskričių darbo grupes, įsteigtas kartu su visų kitų ikiteisminio tyrimo institucijų atstovais. Šios darbo grupės turėtų analizuoti, kaip kiekviena iš susijusių institucijų strategijos pagrindu galėtų parengti taktinį planą. Kiekvienai tokiai apskrities darbo grupei visą reikalingą informaciją teiktų panašios grupės, veikiančios rajonų ir vietos (skyrių) lygmeniu.*
- *Visos darbo grupės turėtų susitikti keturis kartus per metus. Turėtų būti sudaryta bendra darbo programa, numatant galimybę reikalui esant aptarti ir kitus klausimus.*
- *Labai svarbu, kad kiekvienos darbo grupės pirmininkas būtų išrinktas iš aukštesnės pakopos grupės. Tokiu būdu pavaldži darbo grupė iš visų kitų susijusių grupių galėtų gauti ir perduoti informaciją.*
- *Koordinaciniame komitete vis dar gali dirbti jo dabartiniai nariai, kurie galėtų koordinuoti ir nagrinėti Apskrities komiteto atsakymus, nuomones ir pastabas,*

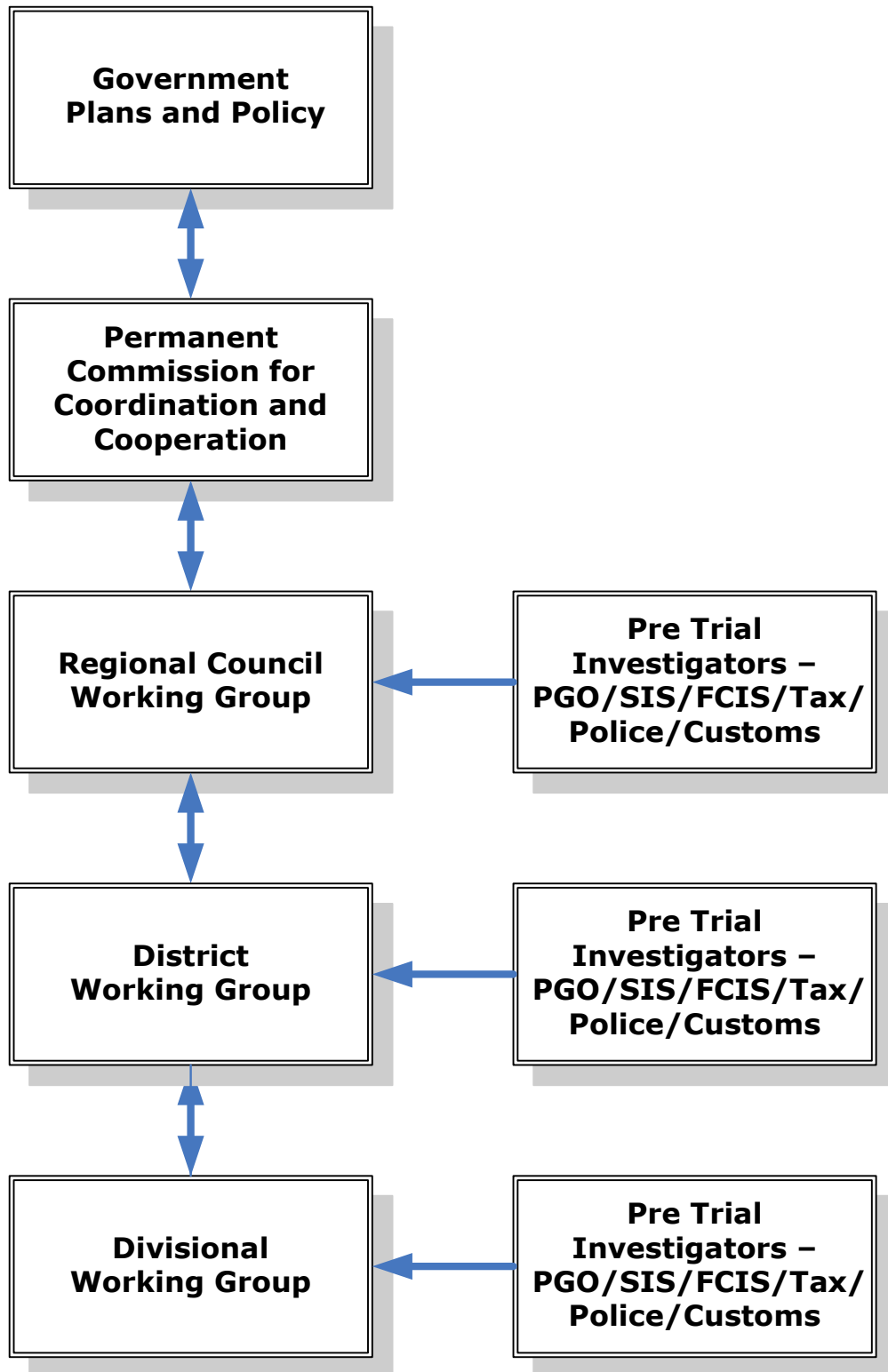
atrinkdami tuos klausimus, kuriuos turėtų apsvarstyti Vyriausybė.

Šioje organizacinėje schemoje vaizdžiai iliustruojamos minėtos rekomendacijos bei mechanizmai, kurie, ekspertų manymu, integruotų esamas struktūras (su siūlomais pakeitimais) ir tokiu būdu pastebimai pagerintų sistemos efektyvumą.

Vertėjos pastaba: Schemos vertimas pridamas atskirai.

TARPI INSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO ORGANIZACINĖ SCHEMA

Proposed Working Group Structure

C elementas - C1.2 (papildoma veika) – Papildomas pažintinis vizitas į Dubliną ir Belfastą

Santrauka: Ši veika buvo suorganizuota C elemento kontekste ir pasiūlyta kaip papildoma veika, kadangi buvo labai svarbu Lietuvos prokurorams bei kitiems paskirtiems pareigūnams suteikti galimybę betarpiškai susipažinti su glaudaus tarpžinybinio bendradarbiavimo – šio elemento tikslo - organizavimu Airijoje ir Britanijoje.

Šis vizitas truko 2007-10-01 – 2007-10-05. Jo metu

- Keturi prokurorai
- FNTT viršininko pavaduotojas
- Teisėjas

Vyko į Dubliną ir Belfastą, kur susitiko su šių institucijų atstovais:

- Nusikalstamu būdu gauto turto išieškojimo biuras - Dubline
- Airijos policijos (Garda) sukčiavimo tyrimų biuras - Dubline
- Specializuotas organizuoto nusikalstamumo tyrimo padalinys – Belfaste
- Turto išieškojimo tarnyba – Belfaste
- Šiaurės Airijos teismų tarnyba
- Šiaurės Airijos prokuratūros tarnyba
- Aukštas pareigas užimantis teismų atstovas

Ir išklausė pranešimus šiomis temomis:

- Nusikalstamu būdu gauto turto išieškojimo biuro vaidmuo, o ypač jo daugiadisciplinė ir įvairias institucijas apimanti veikla bei sudėtis ir civilinės teisės priemonių panaudojimas persekiojant organizuotus nusikaltėlius;
- Garda sukčiavimo tyrimų biuro vaidmuo, pabrėžiant jo daugiadisciplinę veiklą bei glaudų bendradarbiavimą pasienyje su Šiaurės Airijos teisėsaugos institucijomis;
- Turto išieškojimo tarnybos vaidmuo, teisinė bazė ir mokymai;
- Organizuoto nusikalstamumo tyrimo padalinio vaidmuo (pranešimus skaitė visų susijusių institucijų (o ypač: Šiaurės Airijos policijos tarnybos Ekonominių nusikaltimų tyrimo biuro, Šiaurės Airijos policijos tarnybos Klastojimo ir intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimo skyriaus, Karališkosios muitų ir mokesčių tarnybos, Sunkaus ir organizuoto nusikalstamumo tyrimo agentūros) atstovai);
- Šiaurės Airijos policijos tarnybos Analizės skyrius: Jo vaidmuo analizuojant organizuotą nusikalstamumą bei jo vaidmuo Šiaurės Airijos policijos tarnybos sudėtyje įgyvendinant Nacionalinį žvalgybos modelį.
- Prokuratūros tarnyba – bendros diskusijos apie bendras Lietuvos ir Šiaurės Airijos problemas
- Jo Šviesybės teisėjo p. Coughlin pranešimas apie nusikalstamu būdu gautą turtą reglamentuojančių teisės aktų poveikį teismams ir teisinei sistemai bei Europos Teismui Strasbūre pateiktą apeliacinį skundą (bylos analizė).

Pastabos:

Prokurorai šį vizitą įvertino labai teigiamai. Juos priėmusių institucijų atsiliepimai irgi buvo teigiami, pažymint, kad kai kada ne visus pranešimus spėta perskaityti dėl daugybės prokurorų užduodamų konkrečių klausimų. Šio vizito ataskaita, parengta Lietuvos C elemento vadovo, pateikiama Priede C.

C1.2 – Sukurti patikimą kontrolės sistemą, užtikrinančią glaudesnę tarpinstitucinį bendradarbiavimą (kartu su A1.4 (25 psl.))

Santrauka: Šios veikos santrauką reikėtų skaityti kartu su A1.4 (*Strateginis sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimo Lietuvoje planas*). Kadangi abi šios veikos labai glaudžiai susijusios, projekto šalims pritarus jos buvo sujungtos į vieną.

Ši veika buvo vykdoma keturias dienas. Pirmąją dieną ir antrosios dienos ryte specialieji komandiruotieji ekspertai pristatė savo išvadas, gautas išanalizavus Lietuvos baudžiamąjį, civilinį ir proceso kodeksus bei Lietuvos kodeksus ir praktiką dėl nusikalstamu būdu gauto turto ir nuosavybės teisių apribojimo bei konfiskavimo procedūrų (kurias reglamentuoja atitinkamos ES direktyvos) įgyvendinimo. Antrąją antrosios dienos dalį bei visą trečiąją dieną vyko diskusijos, dalyvaujant ekspertams bei Lietuvos prokurorams (moderatoriams). Jų metu buvo aptartas projekto grupės parengtas strateginio plano projektas, paremtas ekspertų išvadomis, ir galiausiai buvo sutarta dėl galutinio šio plano varianto. Ketvirtąją dieną šis strateginis planas pristatytas kviestiniams svečiams, įskaitant ir Vyriausybės Komisijos pirmininką, Generalinį prokurorą, Policijos vadovą, FNTT viršininko pavaduotoją bei daug kitų aukštas pareigas užimančių pareigūnų iš minėtų bei kitų įstaigų ir agentūrų. Seminaras vyko „Šarūno“ viešbučio konferencijų salėje, kuri puikiai tiko šiam renginiui.

Seminare dalyvavo 30 dalyvių iš:

- Lietuvos prokuratūros
- Policijos
- Muitinės kriminalinės tarnybos,
- Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos,
- Valstybinės mokesčių inspekcijos,
- Specialiųjų tyrimų tarnybos.

Jie visi kartu su ekspertais ir darbo grupės nariais pasidalijo savo patirtimi jų veiklos srityje, kas pastebimai prisidėjo prie šio renginio sėkmės, vis didesniame dalyvių skaičiui pritarus strateginiam planui, kurio galutinis variantas buvo patvirtintas trečiosios dienos pabaigoje ir pristatytas ketvirtąją dieną. Šio plano II dalyje pateikiama SMART (konkreči, išmatuojama, įgyvendinama, reali, šiuolaikinė) analizė, kaip buvo numatyta pagal šią konkrečią veiką. Strateginio plano ataskaita pateikiama Priede C.

Pastabos:

Atitinkamų elementų vadovams iš Lietuvos pasiūlius bei 2007 m. spalio 11 d. tarpinio Projekto Priežiūros Komiteto posėdžio metu tam pritarus, ši veika buvo sujungta su C1.2 veika. Šios veikos tikslai buvo įgyvendinti valstybės narės ir šalies-naudos gavėjos atstovams susitarus dėl strateginio plano, padėsiančio įgyvendinti bendruosius projekto tikslus. Ketvirtą dieną, pristačius šį planą aukštiems pareigūnams, Vyriausybės Komisijos pirmininkas pranešė, kad gruodžio pradžioje (t.y. savaitę, prasidėsiančią gruodžio 3 d.) šis planas bus persiųstas visoms ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo institucijoms su prašymu nedelsiant pateikti savo atsiliepimus, kadangi iki metų pabaigos bus surengtas specialus Komiteto posėdis, kurio metu bus aptartas minėtas planas ir parengtos rekomendacijos Ministrui pirmininkui bei Seimui dėl šio plano visapusiškam įgyvendinimui reikalingų pokyčių Lietuvos sistemose.

6. Bendros pastabos ir išvados

Nors projekto metu iškilo nemažai klausimų, kurie buvo nagrinėjami įvairiais lygmenimis, visgi, projekto grupės manymu, siekiant ir toliau didinti Lietuvos prokuratūros bei ikiteisminio tyrimo institucijų gebėjimus tiriant sukčiavimus bei finansinius nusikaltimus, kai kurias problemines sritis visgi reikėtų papildomai akcentuoti ir šias problemas spręsti.

Prokuratūra

Kiekvienas Lietuvos prokuratūros sistemoje dirbantis prokuroras, kuris dalyvavo šiame projekte ir su kuriuo susitiko mūsų ekspertai, norėdami sužinoti apie jo patirtį bei žinias, atitiko aukščiausius asmeninius bei profesionalumo standartus. Prokurorai yra labai savo darbui atsidavę žmonės, kurie paiso tik įstatymo viršenybės principo nežiūrint į jų tyrimo ar baudžiamojo persekiojimo apimtį ar sudėtingumą laipsnį.

Skirtingai nei prokurorai kitose Europos šalyse, Lietuvos prokurorai yra perkrauti darbu, o jų laikui ir profesinei veiklai taikomi aukšti reikalavimai. Generalinės prokuratūros (Vilniuje) prokurorui įprasta dirbti po dvylika valandų kiekvieną dieną.

Nors tai ir nepriklauso šio projekto sričiai, siekiant pagerinti prokurorų darbą reikėtų atkreipti dėmesį į šiuos klausimus:

- Padidinti personalo samdos finansavimą
- Pagerinti sekretorių bei administracinio personalo paramą prokurorams
- Padidinti prokurorų atlyginimus (lyginant su kitų Europos šalių prokurorais, Lietuvos prokurorų atlyginimai yra labai maži, net ir atsižvelgiant į skirtingą pragyvenimo lygį).

Policija

Policijos pareigūnai, kuriuos sutikome šio projekto metu, taip pat profesionaliai

atlieka savo darbą bei yra jam pasišventę tiek, kiek jiems tai leidžiama.

Susitikimai su policija apsiribojo Vilniaus regionu, t.y. Vilniaus miesto VPK ir Vilniaus regiono ENTS. Vyriausiojo policijos komisariato pastatas yra šiuolaikiškai ir naujoviškai suprojektuotas statinys, kurį galima lyginti su bet kokia panašia įstaiga kitose Europos šalyse ir, tiesą sakant, jis lenkia daugelį jų.

Vis dėlto policija nelabai norėjo surengti vizitą į Vilniaus regiono ENTS, tačiau projekto grupės prašymu toks vizitas visgi buvo suorganizuotas. Skirtumas mus sukrėtė. ENTS pastatas akivaizdžiai prašosi remonto, o darbo sąlygos – pasibaisėtinos. Išeidamas iš šio pastato, vienas projekto grupės narys pastebėjo: „tai, kad jie gali iš viso čia funkcionuoti, yra tiesiog stebuklas.“

Policija yra pagrindinė ikiteisminio tyrimo institucija, o sunkius sukčiavimus pavesta tirti Ekonominių nusikaltimų tyrimo skyriams, kurie:

- Neturi pakankamai išteklių;
- Nepakankamai finansuojami;
- Perkrauti administracinių funkcijų vykdymu (tokių kaip, pvz., turgaus prekeivių leidimų tikrinimas, kuris nėra viešosios tvarkos palaikymo funkcija ir juo labiau – sukčiavimo bylų tyrėjo).

Didžiausią susirūpinimą kelia tai, kad šių specializuotų pareigūnų profesinio mokymo kursų yra labai nedaug (jei išvis yra). Tiesiogiai paklausus, ar policija siunčia savo pareigūnus dalyvauti Interpolo kursuose (kurie yra nemokami), jie atsakė: „NE“. Vėliau mes sužinojome apie anekdotinę patirtį, kodėl policija nenoriai siunčia savo pareigūnus į specializuotus kursus, kad jie ten galėtų patobulinti profesinius įgūdžius, - tokiems pareigūnams grįžus į įprastines darbo vietas, jie prašo jiems mokėti daugiau arba juos iš policijos sistemos išvilioja privatus sektorius. Projekto grupė šio fakto negali patikrinti ar įvertinti jo masto, tačiau tokios informacijos šaltinį mes laikome patikimu.

Galiausiai – ir tai labai aiškiai pastebėjo projekto grupė (tai pažymėjo ir prokurorai): Lietuvos policijos tarnybos pareigūnai, lyginant su europiniais standartais, gauna labai menkus atlyginimus (jiems mokama kaip fizinį darbą dirbantiems darbininkams, o ne profesionaliems pareigūnams). Be to, jų veiklai neskiriamas pakankamas finansavimas. Dėl šių pagrindinių priežasčių jie nėra gerbiami plačiojoje visuomenėje ir, deja, patys save laiko fizinį darbą atliekančiais darbininkais.

Nors tai nepriklauso šiam projektui, tačiau, siekiant apskritai pagerinti sukčiavimo tyrimą ir baudžiamąjį persekiojimą Lietuvoje, reikia iš pagrindų peržiūrėti svarbiausios ikiteisminio tyrimo institucijos – Lietuvos policijos – sistemą, o ypač policijos veiklos finansavimą, išteklių ir lėšų paskirstymą, finansinį atlyginimą bei profesinę policijos pareigūnų plėtrą.

Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (FNTT)

FNTT – Lietuvos nacionalinis finansinių tyrimų padalinys, kuris, kaip matyti, gerai valdomas ir finansuojamas (o ypač palyginus su policija).

Tai – uždara organizacija ir, nepaisant kelių susitikimų su FNTT atstovais projekto metu, projekto grupė dar nespėjo visiškai suvokti jų konkretaus vaidmens visoje Lietuvos finansinių nusikaltimų tyrimo sistemoje.

Kitų Europos šalių patirtis rodo, kad, siekiant sužlugdyti organizuotų nusikalstamų grupuočių ir organizuotų nusikaltėlių veiklą, rekomenduojama finansinį tyrimą integruoti į baudžiamosios bylos tyrimą. Lietuvoje to NĖRA.

FNTT pernelyg gina savo statusą ir susidaro įspūdis, kad ši organizacija – tartum „JUODOJI SKYLĖ“, susiurbianti viską, tačiau neišleidžianti nieko.

FNTT yra centrinė institucija, kaupianti pranešimus apie įtartinas operacijas (PĮO), tačiau jie retai imasi iniciatyvos. FNTT atstovų paklausus apie jiems Lietuvos finansinių įstaigų teikiamų PĮO skaičių, sužinojome, kad per vienerius metus jų gaunama apie kelis šimtus (lyginant su keliais milijonais (!) panašių ataskaitų, per tą patį laikotarpį gaunamų Jungtinėje Karalystėje).

Nerimą kelia tai, kad PĮO nesinaudojama įgyvendinant bet kokias „operatyviais duomenimis pagrįstų policijos veiksmų“ iniciatyvas, nukreiptas prieš organizuotą nusikalstamumą. Paklausus apie „pasidalijimą“ informacija, FNTT atstovai pradėjo gintis, teigdami, kad jie informacija dalijasi, tačiau tai daro kitų teisėsaugos institucijų iniciatyva, šioms paskambinus telefonu ir to paprašius. TAI NĖRA BENDRADARBIAVIMAS.

Šiuos klausimus išnagrinėjo atitinkami ekspertai A1.2 dalyje, tačiau jie yra tokie reikšmingi, jog juos reikia dar kartą pabrėžti ir čia.

Man žinoma, kad 2007 m. rugsėjį FNTT pradėjo įgyvendinti naują ES finansuojamą „Techninės paramos“ projektą ir tikiuosi, kad šis projektas bus sėkmingas, nes, kaip mąno ir šio projekto grupė, FNTT turi iš esmės keisti savo vidaus etosą ir iš uždaros bei slaptos organizacijos tapti kur kas efektyviau bendradarbiaujančia ir proaktyvia institucija.

7. Trumpalaikės rekomendacijos

Žiūrint iš „pokyčių“ perspektyvos, A ir C elementai buvo svarbiausios šio projekto dalys. Abu elementai taip glaudžiai tarpusavyje siejasi, kad, projekto grupės ir atitinkamų Lietuvos elementų vadovų sprendimu, kurį patvirtino Projekto Priežiūros Komitetas, paskutinė veika – A1.4 – buvo sujungta.

Įgyvendinus A1.4 dalį, buvo parengtas ir patvirtintas „Strateginis sukčiavimo baudžiamąjo persekiojimo stiprinimo Lietuvoje planas“, kuris pristatytas kviestiniams svečiams, įskaitant Vyriausybės Komisijos dėl tarptautinio bendradarbiavimo pirmininką, Policijos vadovą, FNTT viršininko pavaduotoją, aukštus Muitinės, STT ir VMI pareigūnus.

Vyriausybės Komisijos pirmininkas įsipareigojo 2007 m. gruodžio mėn. pradžioje (t.y. savaitę, prasidėsiančią nuo gruodžio 3 d.) šį strateginį planą persiųsti VISOMS baudžiamąjo persekiojimo bei ikiteisminio tyrimo institucijoms, o iki 2007 metų pabaigos sušaukti specialų Komisijos posėdį.

Taigi trumpalaikė rekomendacija būtų ta, kad visa tai būtų padaryta ir šio plano būtų laikomasi.

Tokiu būdu šio projekto metu parengtas Strateginis planas gautų Vyriausybės patvirtinimą, kas, tikimės, leistų visapusiškai šį planą įgyvendinti.

8. Tarpinės rekomendacijos

Strateginis planas – sudėtingas ir išsamus dokumentas, kurio įgyvendinimas pareikalaus atitinkamai pakeisti Lietuvos

- Baudžiamąjį,
- Civilinį ir
- Proceso kodeksus.

Be to, reikės iš esmės peržiūrėti Lietuvos ikiteisminio tyrimo institucijų veiklos praktiką.

Žinoma, šis darbas pareikalaus nemažai laiko, tačiau tai numatyta Strateginio plano „SMART“ vertinimo dalyje, kur nurodyti įgyvendinimo terminai bei paskirstytos užduotys.

Žinau, kad Generalinėje prokuratūroje yra noras įgyvendinti rekomenduojamus pokyčius ir tikiuosi, kad šis noras bus pripažintas ir nukreiptas į Strateginiame plane išdėstytas rekomendacijas.

9. Ilgalaikės rekomendacijos

Projekto grupės ilgalaikės rekomendacijos – tai mūsų viltis, kad Strateginis planas bus įgyvendintas pilnai, ne tik pakoreguojant kai kuriuos Lietuvos teisės aktus, bet atitinkamai pakeičiant ir praktiką bei procedūras.

10. Kitos pastabos

Projekto grupė ir nuolatinis Dvynių projekto patarėjas už didžiulę paramą norėtų padėkoti visų trijų elementų vadovams, t.y.:

- p. Zenonui Burokui
- p. Robertui Długauskui,
- p. Kęstučiui Gudžiūnui

kurie nenuilstamai dirbo su šiuo projektu ir, nežiūrint į tai, kad jie patys labai užimti prokurorai, jų durys buvo visuomet atviros nuolatiniam Dvynių projekto patarėjui ir jo padėjėjai.

Pripažįstama, kad, siekiant efektyvaus tarpinstitucinio bendradarbiavimo, reikalingi tam tikri organizaciniai pokyčiai ir plėtra, tačiau šiame sukčiavimo baudžiamojo persekiojimo stiprinimo kontekste Lietuva turi vieną privalumą – talentą, jaunystę ir energiją dabartinėje Generalinės prokuratūros vadovybėje bei įvairiose ikiteisminio tyrimo institucijose, o tai - geras ženklas, reiškiantis iniciatyvą įgyvendinant būtinas reformas.

George Clydesdale
Nuolatinis Dvynių projekto patarėjas
2007 m. gruodis